

Evaluacija kvalitete okoline u predškolskim ustanovama

Vidaković, Sanda

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:943543>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-08**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SANDA VIDA KOVIĆ

EVALUACIJA KVALITETE OKOLINE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Diplomski rad

Pula, lipanj 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SANDA VIDA KOVIĆ

EVALUACIJA KVALITETE OKOLINE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Diplomski rad

JMBAG: 0145010259, izvanredni student

Studijski smjer: Sveučilišni diplomski studiji Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Metodologija kvalitativnih i kvantitativnih pedagoških istraživanja

Znanstveno područje: Interdisciplinarne društvene znanosti

Znanstveno polje: Obrazovne znanosti

Mentor: doc.dr.sc. Irena Kiss

Pula, lipanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Sanda Vidaković, kandidat za magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica
Sanda Vidaković

U Puli, 25. lipnja 2024. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Sanda Vidaković dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 25. lipnja 2024. godine

Sanda Vidaković

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ELEMENTI OKOLINE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	3
2.1. Prostor i oprema	4
2.2. Zvuk, svjetlo, zrak	5
2.3. Higijena	7
2.4. Pedagoška vizija	8
3. OKOLINA PREDŠKOLSKIH USTANOVA - KLJUČNI ČIMBENIK ZA OPTIMALNI RAZVOJ DJECE	10
3.1. Kreiranje poticajnog okruženja za napredak djece u predškolskim ustanovama	11
3.2. Važnost vanjskog prostora	12
4. PROFESIONALNA SURADNJA UNUTAR PREDŠKOLSKE USTANOVE	14
4.1. Tehničko osoblje	15
4.2. Odgajatelji	16
4.2.1. Samoučinkovitost odgajatelja	17
4.3. Stručni suradnici	18
4.4. Ravnatelj	19
5. ZAKONSKE REGULATIVE	21
5.1. Zakonske regulative Republike Hrvatske	22
5.2. Zakonske regulative i propisi Europske unije	23
6. SUVREMENE KONCEPCIJE ODGOJA I OBRAZOVANJA I PRILAGOĐENOST POTREBAMA DJECE	25
6.1. Humanističko-razvojna koncepcija odgoja i obrazovanja	26
6.2. Kurikulum vrtića	27
6.3. Primjena suvremenih znanstvenih spoznaja	29
6.4. NTC program	32
6.5. Odgoj za demokraciju	33
6.6. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj	35
7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	39
7.1. Etika istraživanja	40
7.2. Ciljevi i hipoteze	40
7.3. Statistička analiza	41
7.4. Opis uzorka	43
7.5. Testiranje hipoteza	58
8. ZAKLJUČAK	64
9. LITERATURA	66
Sažetak	73
Summary	74
Prilozi	75

1. UVOD

U suvremenom odgojno-obrazovnom kontekstu, kvaliteta okoline u predškolskim ustanovama trebala bi biti jedan od ključnih elemenata koji osiguravaju poticajan i siguran prostor za razvoj djece rane i predškolske dobi. Stoga bi evaluacija kvalitete isto tako trebala postati imperativ kako bi se osiguralo optimalno okruženje kako za djecu tako i za odgajatelje. Ovaj diplomski rad fokusira se na istraživanje razine opremljenosti okoline predškolskih ustanova Istarske županije, analizu sigurnosti te doživljaje odgajatelja u predškolskim ustanovama, s ciljem razumijevanja njihove percepcije o kvaliteti iste.

Intuitivna pretpostavka je da su motivacija odgajatelja i njegov angažman u radu s djecom direktno povezani s kvalitetom njihove radne okoline. Ovaj rad istražuje kako razina opremljenosti okoline utječe na percepciju odgajatelja te kako njihov doživljaj kvalitete okoline može oblikovati njihovu osobnu motivaciju i angažman. Postavljanjem hipoteza o pozitivnoj povezanosti između opremljenosti okoline i percepcije odgajatelja, također i povezanosti doživljaja istih s motivacijom i angažmanom, istražuje se kompleksna dinamika koja oblikuje njihovo radno iskustvo u profesionalnom okruženju.

Kroz teorijski pregled elemenata okoline, zakonskih regulativa, profesionalne suradnje unutar ustanova i suvremenih koncepcija odgoja i obrazovanja, stvaraju se temelji za razumijevanje važnosti kvalitetne okoline za optimalan razvoj djece i podršku motivaciji odgojno-obrazovnih stručnjaka. Istraživanje *Evaluacija kvalitete okoline u predškolskim ustanovama u Istarskoj županiji* provela se na uzorku od 17 predškolskih ustanova na području Istarske županije, koristeći kombinaciju kvantitativnih i kvalitativnih metoda prikupljanja podataka. Inicijalni poziv na sudjelovanje u istraživanju upućen je prema 23 predškolske ustanove: dječji vrtić Pula, dječji vrtić Mali svijet Pula, dječji vrtić Radost Poreč, dječji vrtić Pjerina Verbanac Labin, dječji vrtić Neven Rovinj, dječji vrtić i jaslice Duga Umag, dječji vrtić Buje, dječji vrtić Petar Pan Vodnjan, dječji vrtić Rapčiči Žminj, dječji vrtić Sunce Fažana, dječji vrtić Lišnjak Pićan, dječji vrtić Olge Ban Pazin, dječji vrtić Gardelin Buzet, dječji vrtić Tičići Novigrad, dječji

vrtić Rin Tin Tin Pula, dječji vrtić Tratinčica Barban, dječji vrtić Calimero Brtonigla, dječji vrtić Bubamara Ližnjan, dječji vrtić Medulin, dječji vrtić Balončići Svetvinčenat, dječji vrtić Višnjan, dječji vrtić Paperino Poreč, dječji vrtić Suncokret-Girasole Novigrad. Odaziv je ostvaren od strane 17 ustanova koje su pristale sudjelovati u istraživanju, a provedba istog omogućena je uz suglasnost ravnateljica uključenih predškolskih ustanova.

Kroz analizu prikupljenih podataka uz pomoć IBM SPSS programa te interpretaciju rezultata kroz deskriptivnu statistiku, ovaj rad doprinijet će boljem razumijevanju važnosti kvalitetne okoline za motivaciju i angažman odgajatelja u neposrednom radu s djecom, a posljedično za dječji optimalan razvoj u predškolskim ustanovama.

2. ELEMENTI OKOLINE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

U predškolskim ustanovama, elementi okoline važni su u poticanju optimalnog razvoja djece rane i predškolske dobi. Isti obuhvaćaju širok spektar faktora koji utječu na njihovu svakodnevnu interakciju s prostorom i ljudima oko sebe. Autorica Valjan Vukić (2012:124) ističe kako je u ranim godinama, kada se postavljaju temelji tjelesnog, emocionalnog, socijalnog i intelektualnog razvoja djeteta, odgovornost odraslih na osiguravanju optimalnih uvjeta za cjeloviti razvoj djeteta koji će odražavati njegovu prirodu, potrebe i interese.

Kada govorimo o fizičkom okruženju autor Sindik (2008:145) ističe da je ista važna jer potiče djetetovu kreativnost, istraživački duh i psiho-motorički razvoj. Sigurno i poticajno okruženje omogućava djetetu samostalnost, samopouzdanje i razvoj osnovnih motoričkih vještina dok socijalna interakcija u okolini potiče razvoj socijalnih vještina poput suradnje, empatije i komunikacije, što doprinosi u razvoju emocionalne inteligencije i socijalne kompetencije. Arhitektura vrtića ključno utječe na organizaciju prostora. Prema istraživanju Van Liempda (2005:23) provedenom u Nizozemskoj, gdje je analizirano 30 odgojno-obrazovnih ustanova, povezanost fizičkog prostora s pedagoškom vizijom i praksom ustanove pokazala je da vrtići inspirirani Reggio pedagogijom su upravo takvi da potiču slobodno kretanje djece, interakciju među skupinama te suradnju i igru među djecom. Ovakav pristup stvara povezane prostore koji potiču aktivnosti i ponašanje djece u skladu s postavljenim pedagoškim ciljevima.

Prisutnost raznovrsnih edukativnih materijala i sredstava za igru važna je za intelektualni razvoj, kreativnost kao i za rani interes prema učenju. Uz navedeno, upravo takva vrsta materijala pruža priliku za istraživanje, učenje i razvoj kognitivnih vještina. Integracija prirodnih elemenata poput biljaka, životinja, kao i pristup prirodi i otvorenim prostorima (dvorišta vrtića, terase i sl.) doprinosi emocionalnom i fizičkom blagostanju djece te ih se na taj način senzibilizira za brigu o okolišu. Sigurno okruženje osigurava da se djeca osjećaju zaštićeno, što je ključno za njihov emocionalni razvoj i izgradnju povjerenja u sebe i druge. Kombinacija ovih elemenata stvara poticajno okruženje koje podržava sve aspekte njihova razvoja.

Kvalitetno radno okruženje, kako za odgajatelje u predškolskim ustanovama tako i za sve ostale radnike, ima utjecaj na njihovu motivaciju, angažman i zadovoljstvo poslom. Prema Gabriša (2021:28) istaknuto je kako čista, uredna i kvalitetno opremljena radna okolina potiče radnike na bolje obavljanje poslovnih zadataka, razvoj vlastitih vještina i jačanje međuljudskih odnosa.

U tom kontekstu radna okolina nije samo opremljenost već je također bitno i stvaranje pozitivnog radnog okruženja koji pruža podršku, razumijevanje i toleranciju, što može rezultirati povećanom produktivnošću, smanjenjem stresa i većim zadovoljstvom zaposlenika. Podržavajuća okolina omogućava svakom radniku da se osjeća cijenjenim, motiviranim, a zatim reperkusijski, svojim osobnim doprinosom, ostvaruje napredak kako u osobnom tako i u profesionalnom smislu. Stoga je ulaganje u kvalitetno radno okruženje, postalo iznimno bitan faktor za postizanje boljih poslovnih rezultata i zadovoljstvo svakog radnika u bilo kojoj i bilo kakvoj organizaciji.

2.1. Prostor i oprema

U promišljanju zasebnih elemenata koji čine dio okoline svake predškolske ustanove svakako su prostor i oprema. Navedeni elementi bitni su u stvaranju poticajnog okruženja za optimalni razvoj djece te podršci u svakodnevnom radu odgajatelja. Kada je riječ o prostoru i opremi za dječji optimalni razvoj, važno je osigurati prostor koji je izazovan, privlačan, koji omogućava rad kako u velikim tako i u malim grupama, kao što je u jednakoj mjeri značajan i prostor za individualni rad i odmor. Osim toga, isti bi trebao biti organiziran na način da potiče samostalnost, kreativnost i istraživački duh. To uključuje prostorije prilagođene različitim aktivnostima poput igre, učenja, odmora kao i zasebne prostore za umjetničke i kreativne aktivnosti.

Prema Lujic (2020:36) krajnje je važno osigurati raznovrsne materijale i igračke koje potiču različite aspekte dječjeg razvoja, kada su u fokusu djeca tipičnog razvoja, kao što su motoričke, kognitivne, socijalne i emocionalne vještine. Oprema bi trebala biti prilagođena ciljanom uzrastu i biti upravo takva da potiče na samoinicijativno istraživanje, maštu i suradnju.

S druge strane, jednako je bitno i za odgajatelje osigurati radni prostor koji podržava njihov rad i interakciju s djecom. To uključuje prostorije za planiranje aktivnosti, suradnju s kolegama i za individualni rad. Oprema koja je istima potrebna obuhvaća materijale za pripremu aktivnosti, edukativne resurse, pristup kontinuiranom usavršavanju, dostupnost aktualne i stručne literature, kao i neometan pristup suvremenoj tehnologiji kao što su kompjuteri, printeri, dostupnost Interneta za svakodnevno istraživanje i sl.

2.2. Zvuk, svjetlo, zrak

Zvučnost prostorije, odnosno kvaliteta zvuka, ima izuzetan značaj za rad odgajatelja u predškolskim ustanovama iz više aspekata. Prema Vidulin (2016:222) literatura ih ističe nekoliko; jasna komunikacija s djecom, stvaranje poticajne atmosfere za učenje i igru, očuvanje zdravlja djece i odgajatelja i podrška efikasnom radu odgajatelja kao nekih od razloga za važnost kvalitetnog zvuka u prostoru. Kvalitetan zvuk omogućava bolju interakciju, fokusiranost djece i smanjenje stresa dok odgajateljima olakšava vođenje aktivnosti i upravljanje grupom. Svi navedeni elementi bazni su i za dječji razvoj jezika, socijalnih vještina i koncentraciju. Tihi i kontrolirani zvukovi potiču mirnu atmosferu koja je važna za fokusiranost djece tijekom aktivnosti.

Svjetlo (prirodno ili umjetno) također ima relevantnu ulogu u stvaranju poticajnog okruženja. Prirodna svjetlost pruža optimalnu osvjetljenost koja potiče budnost, raspoloženje i regulaciju cirkadijalnog ritma kod djece. Dobro osvjetljen prostor omogućava bolju percepciju boja, oblika te na taj način potiče vizualno istraživanje i učenje. Kada se govori o cirkadijalnom ritmu kod djece, govorimo o prirodnom biološkom procesu koji regulira spavanje i budnost, a koji je vođen središnjim živčanim sustavom od rođenja do odrasle dobi. Ovaj ritam u čovjeku određuje kada tijelo treba biti budno i kada treba spavati kao što i utječe na različite fiziološke funkcije organizma. Cirkadijalni ritam djece razlikuje se od ritma odraslog čovjeka zbog dječjeg razvoja i njihovih specifičnih fizioloških potreba.

Autorica Sljepčević Saftić (2018) u svom članku *Kako slijediti zdravi ritam sna kod djece i adolescenata* ističe da je spavanje cirkadijalni proces koji se odvija bez naše volje i ima ključnu ulogu u zdravlju i dobrobiti djece i adolescenata. Održavanje stabilnog cirkadijalnog ritma važno je za pravilan razvoj, emocionalno stanje i opće zdravlje, naglašavajući važnost podrške okoline kao zaštitnog faktora u održavanju ovog ritma.

Uz zvuk i svjetlo, kvaliteta zraka u prostoru u kojem borave djeca i odgajatelji također je od iznimne važnosti. Dobro prozračivanje i kvalitetan zrak doprinose zdravlju djece i smanjuju rizik od respiratornih problema i različitih alergija. Osim toga, svjež zrak potiče koncentraciju i dobar je za opće dobro svakog pojedinca. Kvaliteta zraka u predškolskim ustanovama, uz sve već navedene elemente okoline, jedna je od stavki koje su bitne za osiguravanje zdravog i poticajnog okruženja i za djecu i odgajatelje.

Po nalogu HZZJZ, 2015. godine provedeno je opsežno istraživanje o kvaliteti zraka u školama diljem Hrvatske. Brošura *Zdravstveno-ekološki čimbenici u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj* i znanstvenici koji su proveli navedeno istraživanje u svom radu ističu važnost razvoja usporedivih podataka o kvaliteti okoliša u školama radi poboljšanja zdravstvenog ekološkog nadzora, posebno iz razloga jer su škole mjesta gdje djeca provode značajan dio vremena, nakon obiteljskog doma. Kao glavne onečišćivače zraka ističu se: ugljikov dioksid, duhanski dim, vlaga i plijesan, dušikov dioksid, benzen i formaldehid. Prema navedenom istraživanju (Capak et al., 2015) zdravstveno-ekološki pregled proveden je u ruralnim i urbanim područjima, gdje su mnoge škole locirane blizu značajnih izvora onečišćenja poput benzinskih crpki, prometnica i industrijskih zona. Pokazalo se kako velik postotak škola ima neadekvatnu ventilaciju tj. da se prostorije provjetravaju prirodnim putem. Materijali poput drveta, betona i sintetike dominiraju u unutrašnjosti, dok ustanove s ravnim krovovima pokazuju veću sklonost prokišnjavanju, što može uzrokovati probleme s vlagom i vodom u prostorima namijenjenima djeci.

Prema članku *Senzorima do boljeg zraka u vrtićima i školama* (2020) kao primjer dobre prakse, kada je u pitanju kontrola kvalitete zraka ističe se grad Dubrovnik. Naime, Dubrovnik je prvi grad u Hrvatskoj koji je implementirao senzore za praćenje kvalitete zraka u školama i vrtićima. Pilot projekt dio je inicijative Pametni grad, a Dubrovačka razvojna agencija DURA postavila je 120 senzora u tri osnovne škole (*Ivana Gundulića, Marina Držića i Lapad*), te pet vrtića (*Ciciban, Izviđač, Kono, Pile i Pile 2*). Kako se navodi u članku, cilj projekta je unaprijediti kognitivne sposobnosti djece, efikasnije praćenje nastave kao i poboljšanje zdravlja, posebno djece s kroničnim bolestima dišnih sustava.

Ključno je istaknuti kako kvalitetan zrak nije važan samo za djecu, već i za odgajatelje koji provode puno vremena u istim prostorima. Čist zrak može smanjiti rizik od bolesti i poboljšati opće zdravstveno stanje svakog radnika. Kao način prevencije bolesti ili većih oboljenja, kvalitetan zrak može pomoći u sprječavanju širenja bolesti i infekcija među djecom i osobljem, što je posebno važno u kolektivnim okruženjima poput predškolskih ustanova.

2.3. Higijena

Higijena prostora u kojem svakodnevno djeca borave trebala bi također biti od izuzetne važnosti. Čistoća okoline u kojoj se provodi vrijeme meritorna je u očuvanju zdravlja i prevenciji bolesti. Djeca, posebno u predškolskoj dobi, često su izložena različitim mikrobima i bakterijama stoga održavanje higijene prostora može značajno smanjiti rizik od infekcija i bolesti. Osim toga, čisti i uredni prostori stvaraju osjećaj sigurnosti i udobnosti, što je ključno za emocionalni i mentalni razvoj djece.

Pandemija koja je zahvatila svijet 2019. godine dodatno je istaknula važnost higijene prostora. Virus koji je pogodio čitavu populaciju zapravo je situacija koja je dodatno naglasila potrebu za pojačanom higijenom upravo radi sprječavanja širenja bolesti. Redovito čišćenje, dezinfekcija i održavanje higijene postali su ključni koraci u borbi protiv virusa.

U institucijama kao što su predškolske ustanove, gdje se djeca intenzivno druže i dijele prostorije, održavanje visokih standarda higijene postalo je imperativ kako bi se zaštitilo zdravlje svih uključenih.

2.4. *Pedagoška vizija*

U prethodnim poglavljima govorilo se praktičnim i stvarnim elementima okoline koji tvore uvjete u kojima se odvija odgojno-obrazovni rad. U nastavku teksta ovog poglavlja kao bitan element okoline bilo koje predškolske ustanove ističe se i pojam *pedagoške vizije*.

Prema autorici Seme Stojanović (2010:9) vizija je inspirativni san koji usmjerava put prema željenom cilju. Formuliranje vizije kolektiva omogućuje analizu razlika između trenutne i željene kulture predškolske ustanove, potičući razvoj. Za razliku od statičnih želja, dinamični ciljevi pokreću akciju i ostvarenje. Postavljanje mjerljivih ciljeva ključno je za postizanje kvalitete i identiteta ustanove, dok nedostatak upravljanja kvalitetom može dovesti do nedostatka usmjerenosti i identiteta.

Pedagoška vizija predškolskih ustanova trebala bi dakle predstavljati temeljnu ideju ili cilj koji usmjerava njihov odgojno-obrazovni rad. Njeni ključni elementi uključuju definiranje ciljeva obrazovanja i odgoja djece, postavljanje standarda kvalitete, uspostavljanje metoda i pristupa poučavanju i stvaranje poticajnog okruženja za razvoj djece. Osim toga, ista obuhvaća vrijednosti, stavove i načine kojima se želi oblikovati cjeloviti razvoj djeteta.

Implementacija pedagoške vizije u praksu zahtijeva usklađivanje svih aktivnosti i procesa unutar predškolske ustanove s postavljenim ciljevima i vrijednostima. To podrazumijeva osmišljavanje programa rada koji podržava postizanje zacrtanih ciljeva, kontinuirano praćenje napretka djece, suradnju s roditeljima kao i kontinuirano usavršavanje odgajatelja kako bi se osigurala dosljednost i kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa.

U konačnici, pedagoška vizija predstavlja temeljni smjer i filozofiju rada predškolske ustanove i trebala bi služiti kao putokaz za sve aktivnosti usmjerene prema optimalnom razvoju djeteta u skladu s suvremenim pedagoškim praksama i spoznajama kao i u skladu s najboljim metodama odgoja i obrazovanja. Uzimajući u obzir sve navedene čimbenike zaista je važno obratiti pozornost na sve prije navedene elemente okoline u predškolskim ustanovama kako bi se osiguralo zdravo i poticajno okruženje za svako dijete kao i poticajnu okolinu za svakog odgojno-obrazovnog djelatnika.

3. OKOLINA PREDŠKOLSKIH USTANOVA - KLJUČNI ČIMBENIK ZA OPTIMALNI RAZVOJ DJECE

Obzirom na temu diplomskog rada neminovno se postavlja presumpcija kako okolina u predškolskim ustanovama igra ključnu ulogu u optimalnom razvoju djece. Kvaliteta okoline, koja obuhvaća aspekte navedene ranije u tekstu, ima dubok utjecaj na njihovo fizičko, emocionalno, socijalno i kognitivno blagostanje. Stvaranje poticajnog okruženja koje potiče istraživanje, igru, suradnju i samostalnost važno je za razvoj dječjih sposobnosti i vještina.

Kroz organizirane aktivnosti prilagođene dječjoj dobi i individualnim potrebama, okolina u predškolskim ustanovama može potaknuti razvoj motoričkih vještina, jezičnih sposobnosti, kreativnost kao i razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija. Potrebno je naglasiti kako je i suradnja odgajatelja s roditeljima također važna u stvaranju podržavajuće okoline koja će poticati njihov kontinuirani razvoj.

Promicanje sigurnosti, poticanje istraživačkog duha i pružanje podrške u svim aspektima razvoja, okolina u predškolskim ustanovama postaje ne samo prostor obrazovanja već i temelj za formiranje zdravih navika, samopouzdanja i socijalne kompetencije. Stoga je važno kontinuirano ulagati u kvalitetu okoline u predškolskim ustanovama kako bi se osigurao njihov optimalan razvoj, te kako bih se kvalitetno pripremio za buduće izazove i uspjehe. Isto može biti ključno i za unaprjeđenje kvalitete rada odgajatelja. Kroz poticajno okruženje, isti imaju priliku razvijati svoje pedagoške vještine, imaju prostora za izražavanje svoje vlastite kreativnosti, te dobivaju mogućnost da i sebe i sam prostor prilagode individualnim dječjim potrebama.

U svom istraživanju, Mohorić i Nenadić-Bilan (2019) ističu ključna područja kvalitete ustanove, koja obuhvaćaju:

- strategije ustanove,
- organizacijsko vođenje,
- kulturu ustanove,
- prostorno-materijalne i tehničke uvjete rada,

- zdravstveno-higijenske uvjete rada i sigurnost,
- kurikulum i odgojno-obrazovne procese,
- ljudske resurse,
- suradnju s užom i širom društvenom zajednicom i
- procese praćenja i vrednovanja.

U neposrednom radu s djecom, kvalitetna okolina pruža odgajateljima potrebne resurse i podršku za interakciju i to na način koji potiče istraživanje, učenje i razvoj. Osim toga, dobro osmišljen prostor i oprema olakšavaju odgojno-obrazovnim stručnjacima stvaranje poticajnih aktivnosti i programa prilagođenih dječjim potrebama i interesima. S druge strane, u pripremama za rad s djecom, kvalitetna okolina omogućuje fokus na planiranje i kreiranje edukativnih sadržaja koji su usklađeni s zadanim ciljevima odgoja i obrazovanja.

3.1. Kreiranje poticajnog okruženja za napredak djece u predškolskim ustanovama

Prema Đuranović, Klasnić i Matešić (2020:92) predškolske ustanove su u današnje vrijeme mjesta u kojima većina djece provodi više vremena nego u svojim obiteljima, stoga je ključno da im iste pruže punu podršku u razvoju i ostvarivanju njihovih potencijala. Potrebno je osigurati da predškolske ustanove budu sigurna okruženja prilagođena djeci, gdje će se osjećati dobrodošlo, gdje će slobodno izražavati svoje misli, ideje i osjećaje i razvijati svoje intelektualne, komunikacijske i socijalne vještine. Navedeni autori ističu da okruženja predškolskih ustanova trebaju biti mjesto gdje će se djeca učiti o toleranciji, međusobnom uvažavanju, suradnji i suosjećanju.

Kroz interakciju s educiranim i brižnim odgajateljima, djeca imaju priliku razvijati svoje vještine, samopouzdanje i socijalne kompetencije. Izuzev toga, suradnja s roditeljima i širom zajednicom dodatno obogaćuje okolinu predškolske ustanove, pružajući kontinuiranu podršku njihovom razvoju. Kreiranje poticajnog okruženja u predškolskim ustanovama zahtijeva trajnu evaluaciju, prilagodbu i inovaciju kako bi se osiguralo da svi dobiju priliku ostvariti svoj puni potencijal i pripremiti se za uspješan prijelaz u

školsko okruženje. Ovakva predanost stvaranju poticajne okoline u predškolskim ustanovama posebno je važna za njihov cjelovit razvoj i budući uspjeh.

Također, prema Đuranović, Klasnić i Matešić (2020:95) ističe se činjenica kako su djeca i predškolska ustanova međusobno su u jednoj vrsti interakcije. Predškolska ustanova utječe na dijete kroz podršku u rastu i razvoju, dok ono svojim ponašanjem oblikuje kulturu ustanove. Organizacijska kultura obuhvaća vrijednosti, uvjerenja, stavove i načine rada, a sudjelovanjem u programima i aktivnostima, dijete postaje aktivni sudionik u stvaranju kulture i oblikovanju vlastitog identiteta i na taj način pridonosi kvaliteti okoline u kojoj svakodnevno boravi. U svom radu autori također ističu kako se kvaliteta predškolskih ustanova zapravo može promatrati kroz tri parametra; ljudski resursi, kurikulum predškolske ustanove i prostorno-materijalno okruženje.

3.2. *Važnost vanjskog prostora*

Kada se promišlja o čimbenicima kvalitete predškolske ustanove u kontekstu prostorno-materijalnog okruženja, bitno je istaknuti i važnost vanjskog prostora. Prema Vujičić et al. (2020) ističe se kako kvalitetan vanjski prostor treba biti siguran, poticajan i prilagođen. Autori naglašavaju važnost prostora za igru koji potiče raznolike aktivnosti i svima omogućuje slobodno izražavanje. Prema istraživanjima, kvalitetan vanjski prostor treba zadovoljiti sigurnosne, sanitarno-zdravstvene, pedagoške i arhitektonske standarde kako bi pružio optimalno okruženje za učenje i razvoj djece.

Autori poput Thackera (2001) naglašavaju da vanjski prostor vrtića ima pozitivan utjecaj na djecu te ih potiče na kvalitetan razvoj, dok se pedagoškim pristupom, poput Reggio pedagogije, promiče interakcija djece s okolinom kako bi se stvorilo poticajno i obogaćujuće okruženje za učenje i igru.

Autorica Željana Marić (2023:25) prema Hansen Sandseter et al. (2022) u svom članku ističe kako su navedeni autori istražili da je funkcionalna ili fizički aktivna igra najčešća vrsta igre predškolske djece na vanjskim prostorima. Dobro opremljena igrališta ili drugi vanjski prostori potiču fizičku aktivnost što potvrđuje studija *The dynamic relationship between outdoor environments and children's play* autora Hansen Sandseter et al. koja pokazuje da se djeca više bave funkcionalnom igrom na otvorenom (36%) nego u zatvorenom prostoru (10,3%). Prirodne, neravne, travnate ili

kamenite površine često se koriste za grube motoričke aktivnosti poput penjanja po drveću, prevrtanja, balansiranja i klizanja po padinama, što djecu izaziva i potiče na kretanje.

Važnost boravka na vanjskom prostoru postaje sve značajnija u današnje vrijeme obzirom na sve veću prisutnost tehnologija koje često zadržavaju djecu unutra i pasivnima. Boravak na otvorenom prostoru omogućuje im da se aktivno kreću, istražuju okolinu, razvijaju motoričke vještine i uspostavljaju direktan kontakt s prirodom. Interakcija s vanjskim svijetom potiče kreativnost, socijalne vještine i opće zdravlje. Iz tog je razloga bitno poticati i omogućiti im vrijeme provedeno na otvorenom kako bi se potaknuo njihov cjelovit razvoj i to bi svaki kompetentan odgajatelj trebao imati na umu kada promišlja i planira svoj neposredan rad.

4. PROFESIONALNA SURADNJA UNUTAR PREDŠKOLSKE USTANOVE

Profesionalna suradnja iznimno je važna u oblikovanju kvalitetne okoline za djecu u predškolskim ustanovama. Ova vrsta suradnje, koja uključuje odgajatelje, stručne suradnike, ravnatelje i ostalo osoblje, važna je za stvaranje poticajnog okruženja koje podržava njihov razvoj, učenje i dobrobit. Kroz međusobnu suradnju i timski rad, stručnjaci mogu zajednički oblikovati programe, aktivnosti i pristupe koji potiču kreativnost, socijalne vještine tj. njihov opći razvoj. Esencijalno je istaknuti kako kvalitetna sinergija unutar ustanove na određeni način osigurava optimalne uvjete za cjelokupan dječji razvoj kao što i doprinosi stvaranju ugodnog okruženja za rad svakog zaposlenika.

Proučavajući relevantnu stručnu literaturu zaključuje se kako autori Petrović-Sočo (2009) i Vujičić (2010) ističu da je profesionalna suradnja unutar predškolske ustanove integralni dio kulture same ustanove. Stoga je pravilno istaknuti da kultura predškolske ustanove obuhvaća snažnu mrežu običaja, pravila, normi i ponašanja svih njenih članova. Kultura se također može prepoznati kroz međuljudske odnose kao i kroz načine kojima se oblikuje rad, komunikacija i vrijednosti koje se promiču među osobljem i djecom. Važan dio kulture predškolske ustanove je i suradnja roditelja i odgajatelja, koja ujedno doprinosi stvaranju pozitivne okoline. Profesionalna komunikacija i suradnički odnosi ključni su za oblikovanje kulture koja podržava učenje, razvoj i dobrobit djece u predškolskom razdoblju. Autorica Ljubetić (2009:66) ističe važnost pristupa kulturi odgojno-obrazovne ustanove s posebnim senzibilitetom.

Vujičić (2010:276) apostrofira kako pristup kulturi kao *organizacije koja uči* naglašava aktivnu ulogu svih čimbenika unutar organizacije kao i njihov individualni doprinos formiranju kulture ustanove. Dok Ljubetić (2009:66) ističe kako pedagozi nazivaju kulturu dječjeg vrtića također ozračjem ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, jer ozračje definira i oblikuje kompletni identitet svake zajednice, uključujući i onu vrtićku.

U kontekstu rečenog, a u daljnjem tekstu, pozornost se posvećuje tehničkom osoblju, odgajateljima, stručnim suradnicima i ravnateljima kao relevantnim faktorima profesionalne suradnje.

4.1. Tehničko osoblje

U Republici Hrvatskoj je tijekom 2019. godine provedeno istraživanje uvjeta rada u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Istraživanje *Raditi u dječjim vrtićima* (2019) uključivalo je kvantitativne i kvalitativne procjene sudionika i obuhvatilo je 21.467 zaposlenih, od kojih su 14.772 stručni djelatnici. Navedeno istraživanje provedeno je na inicijativu Sindikata obrazovanja, medija i kulture Hrvatske (SOMK) u partnerstvu s udrugom *Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju*. Rezultati su ukazali kako zaposleni u dječjim vrtićima imaju važnu društvenu ulogu u odgoju novih generacija, stoga su SOMK i *Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju* smatrali značajnim analizirati uvjete rada i materijalna prava radnika u ovom sektoru.

Prema Matković et al. (2019:44) tehničko osoblje, poput kuhara, zdravstvenih djelatnika i administrativno-tehničkog osoblja, igra ključnu ulogu u podržavanju svakodnevnih aktivnosti i funkcioniranju ustanove. Njihov doprinos omogućuje glatko odvijanje procesa u predškolskim ustanovama, pružajući podršku odgajateljima i stručnom timu. Kuhari su odgovorni za pripremu zdravih obroka za djecu, zdravstveno osoblje brine o njihovoj dobrobiti, dok administrativno-tehničko osoblje obavlja važne administrativne zadatke.

Njihova uloga doprinosi stvaranju sigurne, poticajne i funkcionalne okoline za djecu u predškolskim ustanovama, što je relevantno za njihov cjelovit razvoj i opću dobrobit. Stoga je važno prepoznati i cijiniti važnost tehničkog osoblja i osigurati uvjete koji podržavaju njihov rad i doprinos u ostvarivanju ciljeva.

Zbog svega navedenog bitno je potencirati stav da svaki radnik, bez obzira na svoju ulogu, ima važno mjesto u osiguravanju uspješnog i harmoničnog okruženja za djecu u predškolskom obrazovanju.

4.2. Odgajatelji

Suradnja između svih sudionika je ključna i mora biti prepoznata kao takva. Međutim, od esencijalne je važnosti istaknuti da odgajatelji imaju primarnu odgovornost za težinu i složenost implementacije odgojno-obrazovnog procesa, budući da su oni ti koji svoje pedagoške kompetencije primjenjuju izravno u radu s djecom. Njihova predanost, stručnost i angažman direktno utječu na kvalitetu okoline i iskustva djece u predškolskoj ustanovi, čineći ih nezamjenjivim stupovima u odgojno-obrazovnom procesu.

Neizbježna je činjenica da odgajatelji imaju glavnu ulogu u stvaranju kvalitetne okoline u svakoj predškolskoj ustanovi. Njihov rad usmjeren je na podršku cjelovitom razvoju, socijalizaciji, poticanju stvaralačkih potencijala i pripremu za njihov kvalitetan i produktivan budući život u obitelji, poslu i općenito društvu. Kroz svoj odgojno-obrazovni rad, isti daju svoj doprinos u formiranju kulture predškolske ustanove, koja je ključna za pružanje visokokvalitetnog odgoja i obrazovanja.

Odgajatelji u predškolskim ustanovama svakodnevno surađuju s različitim dionicima kako bi osigurali kvalitetno odgojno-obrazovno okruženje. U kontekstu profesionalne suradnje, svakodnevno se surađuju s roditeljima, stručnim suradnicima, zdravstvenim djelatnicima kao i s drugim odgojno-obrazovnim stručnjacima unutar same ustanove.

Nacionalni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje (2015) ističe važnost suradnje između odgajatelja i roditelja kao ključnog elementa u odgojno-obrazovnom procesu. Prema navedenom dokumentu, roditelji su partneri u vrtiću *zajednici koja uči* i smatraju se zagovornicima i promotorima dok bi suradnja s njima trebala biti usmjerena prema stvaranju uvjeta za aktivno sudjelovanje u oblikovanju vizije ustanove, planiranju, realizaciji i evaluaciji istog. Osim toga, Nacionalni kurikulum naglašava važnost senzibiliziranja lokalne i šire društvene zajednice za potrebe ustanove te govori o poticanju stvaranja partnerskih odnosa temeljenih na poštovanju, prihvaćanju različitosti, podršci, aktivnom slušanju i reciprocitetu u razmjeni informacija. Cilj suradnje odgajatelja i roditelja je dugoročna dobrobit djeteta, a kontinuitet u odgoju i obrazovanju smatra se ključnim za ostvarivanje uspješnog odgojnog procesa

4.2.1. Samoučinkovitost odgajatelja

Pretražujući stručnu literaturu o mogućim elementima koji potencijalno mogu utjecati na različite aspekte kvalitete okoline unutar predškolske ustanove nailazi se na pojam *samoučinkovitost odgajatelja*. Naime, autorica Dragana Turić u svom radu naziva *Samoučinkovitost odgojitelja i pedagoške kompetencije ravnatelja predškolskih ustanova* (Turić, 2020:170) istražuje kako odgajatelji procjenjuju svoju samoučinkovitost, a kako pedagoške kompetencije ravnatelja kao i pitanje jesu li navedene procjene povezane s procjenama pedagoških kompetencija ravnatelja.

Samoučinkovitost, kao ključni konstrukt socijalno-kognitivne teorije, predstavlja vjerovanje pojedinca u vlastitu sposobnost da uspješno obavi određeni zadatak ili postigne cilj. Prema teoriji Alberta Bandure (Bandura, 1977:92), samoučinkovitost proizlazi iz procesa opažanja, modeliranja i motivacije, gdje pojedinac stječe povjerenje u vlastite sposobnosti promatranjem drugih i njihovih uspješnih ishoda.

Koncept naglašava važnost samoregulacije, pažnje i pamćenja kao ključnih elemenata u postizanju željenih rezultata. Samoučinkovitost nije samo vjerovanje u vlastite sposobnosti, već i sposobnost kontrole ponašanja kroz samoregulaciju, što može rezultirati poboljšanim *self-konceptom* i uspješnijim suočavanjem s izazovima. Bandurina ideja o samoučinkovitosti naglašava da pojedinac može naučiti nositi se s psihološkim izazovima i problemima oponašajući zdrave obrasce ponašanja drugih.

Prema Turić (2020:181) percepcija samoučinkovitosti utječe na odabir vještina rješavanja problema. Osobe s visokom samoučinkovitošću preferiraju efikasnije strategije rješavanja jer vjeruju u svoje sposobnosti za suočavanje s izazovima, bez obzira radi li se o akademskim, profesionalnim, socijalnim ili emocionalnim. Osim toga, aktivno se uključuju u situacije koje potiču razvoj vještina, izbjegavajući odustajanje zbog straha od neuspjeha.

Posvećuju više truda planiranju i izvršavanju aktivnosti, pažljivo birajući korake dok istovremeno uspijevaju zadržati realističan i fleksibilan pristup. Iz rada se može zaključiti kako je procjena samoučinkovitosti ključna za predviđanje uspjeha u profesionalnom radu, uključujući područje odgoja i obrazovanja.

Vjervanje odgajatelja u vlastite sposobnosti organiziranja i izvršavanja aktivnosti neophodnih za postizanje željenih ishoda moguće izravno utječe na atmosferu i efikasnost rada u predškolskoj ustanovi. Kroz samoučinkovitost, oni imaju priliku stvoriti okruženje koje potiče suradnju, komunikaciju i razmjenu ideja među kolegama, ali i s roditeljima djece. Osim toga, njihova visoka samoučinkovitost može potaknuti na kontinuirano usavršavanje i razvoj vlastitih pedagoških kompetencija, što direktno doprinosi poboljšanju kvalitete obrazovnog procesa predškolske ustanove.

4.3. *Stručni suradnici*

U promišljanju o bitnim čimbenicima kvalitete okoline predškolske ustanove u kontekstu profesionalne suradnje nije moguće preskočiti suradnju i komunikaciju odgajatelja i stručnih suradnika. Sinergija koja se ostvaruje u sklopu njihovih kompetencija, a koja može biti vidljiva kroz zajednički rad, neminovno stvara poticajno okruženje koje direktno utječe na samu kvalitetu okoline.

Odgajatelji, kao ključni nositelji odgojno-obrazovnog procesa, zajedno s stručnim suradnicima, kao što su psiholozi, logopedi i/ili pedagozi, trebali bi činiti homogeni tim koji zajedničkim angažmanom, radom i trudom doprinosi optimalnom razvoju djece rane i predškolske dobi.

Njihova kvalitetna profesionalna suradnja osigurava cjelovit pristup u radu s djecom, gdje se kombiniraju pedagoške, psihološke i stručne perspektive radi pružanja najbolje moguće podrške i poticaja razvoja svakog djeteta. Kroz međusobnu podršku, dijeljenje znanja i iskustava kao i kroz zajedničko planiranje i provođenje aktivnosti, stvara se integrirani pristup koji omogućuje individualizirani pristup prilagođen dječjim potrebama i interesima.

Uz navedeno, kvalitetna profesionalna suradnja unutar predškolske ustanove potiče kontinuirano učenje i razvoj svih sudionika, što rezultira stalnim unaprjeđenjem kvalitete rada i prilagodbom novim saznanjima i metodama.

Kroz zajedničko promišljanje, evaluaciju i refleksiju, odgajatelji i stručni suradnici imaju mogućnost kontinuiranog rada na unapređenju prakse i stvaranju poticajnog okruženja koje podržava sve aspekte kvalitetne okoline.

4.4. Ravnatelj

Uloga ravnatelja predškolske ustanove je u vođenju, upravljanju i osiguravanju kvalitete rada u istoj. Funkcija obuhvaća širok spektar odgovornosti koje su od vitalnog značaja za uspješno funkcioniranje ustanove i ostvarivanje ciljeva predškolskog odgoja i obrazovanja.

Prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (2022) ravnatelj je odgovoran za definiranje vizije, misije i ciljeva ustanove, te razvoj strategija i planova koji će osigurati ostvarenje tih ciljeva. On/ona vodi proces strateškog planiranja, postavlja prioritete, prati napredak i osigurava usklađenost rada ustanove s postavljenim smjernicama. Navedene odgovornosti zahtijevaju organizacijske vještine, vođenje tima, donošenje odluka i upravljanje resursima, što su također karakteristike koje se često povezuju s menadžerskim ulogama.

Stoga, ravnatelj predškolske ustanove kombinira pedagoške i menadžerske kompetencije kako bi uspješno vodio ustanovu i ostvario zadane ciljeve predškolskog odgoja i obrazovanja. Isti u svom radu surađuje s različitim dionicima kada je u pitanju profesionalna suradnja. Ona uključuje odgojno-obrazovne radnike, stručne suradnike poput psihologa, logopeda ili pedagoga, roditelje djece i lokalnu zajednicu, te suradnju s nadležnim institucijama i organizacijama kao što su obrazovne institucije, nadležna ministarstva, tu je zatim i *Agencija za odgoj i obrazovanje* kao i različite međunarodne obrazovne organizacije.

Kvalitetna profesionalna suradnja ravnatelja sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa u predškolskoj ustanovi bitna je za osiguravanje kvalitete okoline u kojoj djeca borave i razvijaju se. Kako je istaknuto ranije u tekstu, ravnatelj kao poslovodni i stručni voditelj, surađuje s odgojno-obrazovnim radnicima, stručnim suradnicima, roditeljima i lokalnom zajednicom kako bi svi zajedno kroz zajedničke napore stvorili kvalitetnu okolinu unutar predškolske ustanove i na taj način izgradili optimalno okruženje kako za svako dijete tako i za svakog zaposlenika.

5. ZAKONSKE REGULATIVE

Zakonske regulative koje opisuju rad predškolskih ustanova od iznimne su važnosti jer osiguravaju standardizirani okvir unutar kojeg se odvija odgojno-obrazovni proces. Postojanje jasnih zakonskih smjernica omogućuje:

- Jednakost i pravičnost - zakoni osiguravaju da sve predškolske ustanove rade prema istim standardima, čime se promiče jednakost pristupa kvalitetnom predškolskom obrazovanju.
- Sigurnost i zaštita - regulacije postavljaju standarde za fizičku sigurnost ustanova, kao i zaštitu prava djece i zaposlenika, što je ključno za stvaranje sigurnog i poticajnog okruženja.
- Kvaliteta obrazovanja - zakoni definiraju obrazovne ciljeve i ishode učenja, osiguravajući da se djeca razvijaju u skladu s nacionalnim obrazovnim standardima.
- Transparentnost i odgovornost - zakonski okvir omogućuje nadzor nad radom ustanova, što doprinosi transparentnosti i povećava odgovornost ustanova prema djeci, roditeljima i društvu.
- Profesionalni razvoj - regulacije potiču kontinuirani profesionalni razvoj odgajatelja i drugog osoblja, što je temelj za pružanje visokokvalitetnog odgoja i obrazovanja.

Reguliranje navedenih aspekata zakonom, a ne drugim metodama, osigurava da su pravila obvezujuća i da postoji pravni mehanizam za njihovo provođenje, što je ključno za održavanje visokih standarda u predškolskom odgoju i obrazovanju. Zakoni također omogućuju prilagodbu i ažuriranje praksi u skladu s promjenama u društvu i novim pedagoškim istraživanjima.

5.1. Zakonske regulative Republike Hrvatske

Zakonske regulative Republike Hrvatske unutar svojih tekstova vrlo precizno definiraju kvalitetu okoline u predškolskim ustanovama. Prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (2022), kvaliteta okoline u predškolskim ustanovama određena je Državnim pedagoškim standardom (DPS) predškolskog odgoja i obrazovanja. DPS postavlja temeljne smjernice i standarde koji se odnose na broj djece u odgojnim skupinama, ustroj programa, broj odgajatelja i stručnih suradnika, financiranje, materijalne i financijske uvjete rada i posebne programe usmjerene prema radu sa djecom s posebnim potrebama ili pripadnicima nacionalnih manjina.

Ovim se dokumentom propisuju i mjerila za osnivanje dječjeg vrtića, definiraju obveze osnivača, lokalne samouprave, vjerskih zajednica i drugih pravnih osoba u osiguravanju kvalitetne okoline za predškolsku djecu. Osim toga, spomenuti zakonski akti također propisuju standarde za sigurnost, stručnost osoblja i općenito uvjete koji moraju biti zadovoljeni radi osiguranja poticajnog okruženja za razvoj i obrazovanje djece. Sve navedene regulative čine temelj za osiguravanje visoke kvalitete okoline u predškolskim ustanovama.

Osim DPS-a i Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju još je nekoliko ključnih dokumenata koji reguliraju rad predškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj. Stoga je bitno istaknuti i *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (Narodne novine, 2015). Navedeni dokument postavlja standarde i ciljeve odgojno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama, uključujući razvojne ishode za djecu rane i predškolske dobi. Također, za vrijeme specifičnog načina rada, a zbog pandemije koja se dogodila 2019. godine, Vlada Republike Hrvatske je putem Ministarstva znanosti i obrazovanja objavila dokument *Preporuke za rad u uvjetima pandemije COVID-19* (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2020). Dokument ilustrira na koji se način zakonski okvir može prilagoditi izvanrednim okolnostima, osiguravajući sigurnost i kontinuitet odgojno-obrazovnog procesa.

5.2. Zakonske regulative i propisi Europske unije

Prema službenim Internet stranicama Europske komisije kvaliteta okoline u predškolskim ustanovama definira se kroz primarno i sekundarno zakonodavstvo. Primarno zakonodavstvo EU-a, koje proizlazi iz ugovora među državama članicama, postavlja ciljeve, pravila za institucije EU-a kao i načine donošenja odluka. S druge strane, sekundarno zakonodavstvo, koje proizlazi iz načela i ciljeva ugovora, obuhvaća uredbe, direktive, odluke, preporuke i mišljenja. Kvaliteta okoline u predškolskim ustanovama, prema zakonskim regulativama Europske unije, definira se kroz pravne akte koji osiguravaju standarde, smjernice i uvjete za optimalan razvoj i obrazovanje djece u skladu s europskim propisima.

Prema EACEA (2019) rani i predškolski odgoj i obrazovanje sve se više prepoznaje kao ključno razdoblje prije osnovnoškolskog obrazovanja. Europski stup socijalnih prava naglašava pravo djece na pristupačan i kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje, a Vijeće Europske unije (Europska komisija, 2019) je 2019. godine usvojilo Preporuku o visokokvalitetnim sustavima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Službena statistika objavljena u izvješću Europske komisije (EACEA, 2019) ističe kako većina djece započinje osnovnoškolsko obrazovanje oko šeste godine života dok je u vrijeme objave navedenog dokumenta evidentiran podatak kako trenutno na području EU živi 31 milijun djece mlađe od šest godina. Dokument također ističe da pristup ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju nije jednak za sve. U prosjeku je 34% djece mlađe od tri godine uključeno u redovne programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Apostrofira se i činjenica da je 2019. godine u samo sedam zemalja EU i Norveškoj bilo zajamčeno mjesto u javno financiranoj ustanovi RPOO-a za svako dijete od rane dobi. Oblik i kvaliteta usluga RPOO-a variraju prema dobnim skupinama u većini europskih zemalja, s promjenama u pristupu i fokusu od skrbi za djecu prema odgoju i obrazovanju u predškolskim ustanovama.

Zakonske regulative i smjernice navedene ranije u tekstu, kako one koje je donijela Republika Hrvatska, tako i one propisane od strane EU, bitne su u definiranju i reguliranju kvalitetne okoline u predškolskim ustanovama. Pravnim se aktima prepoznaje važnost odgojno-obrazovnog procesa koji se pruža unutar ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na nivou države i Europske unije. Regulative i Zakoni (Zakon o predškolskom odgoju i DPS) postavljaju standarde za prostor, opremu, broj odgajatelja, zdravstvene uvjete i druge aspekte koji su ključni za osiguravanje sigurnog, poticajnog i kvalitetnog okruženja za djecu. Određujući standarde svi zakonski akti su tu kako bi osigurali visoku razinu skrbi, obrazovanja i podrške za svu djecu koja imaju mogućnost institucionalnog odgoja i obrazovanja.

6. SUVREMENE KONCEPCIJE ODGOJA I OBRAZOVANJA I PRILAGOĐENOST POTREBAMA DJECE

Prema službenom dokumentu *Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja* (1991) tadašnjeg Ministarstva prosvjete i kulture, koncepcije odgoja i obrazovanja u kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja obuhvaćaju temeljne ideje, pristupe i ciljeve koji se primjenjuju u odgojno-obrazovnom procesu djece predškolske dobi. One za cilj imaju osigurati optimalan razvoj djece, uzimajući u obzir njihove individualne potrebe, sposobnosti i interese. U kontekstu suvremenih pedagoških pristupa, fokus je usmjeren na humanističke teorije razvoja u ranom i predškolskom odgoju koje zagovaraju stajalište o inherentnoj vrijednosti svakog djeteta te zagovaraju da se edukativni procesi moraju graditi na temeljima uvažavanja prava, jedinstvenosti i mogućnosti svakog pojedinca.

Prema Hercigonja (2021:1) povijest pamti različite oblike odgoja koji su se pojavljivali pod utjecajem okoline, socio-ekonomskih uvjeta, prirodnih resursa, društvene strukture i mnogih drugih faktora. Sokrat, Platon i Aristotel su kroz stoljeća razvijali pedagoške koncepte čime su oblikovali temelje na kojima počiva moderno obrazovanje. Razvoj obrazovanja i pedagogije prati ljudsku povijest, te se neprestano traže efikasnije metode kako bi se mlade generacije uspješno odgojile i obrazovale. Autor dalje ističe kako je cilj pedagogije, kao znanstvene discipline, istražiti principe obrazovanja, odgoja i poučavanja te na temelju tih spoznaja pronaći mehanizme za efikasniju pripremu pojedinca za život, omogućavajući mu samostalno i uspješno snalaženje u okruženju. Djela i doprinosi prošlih pedagoga, njihova borba, uspjesi i nedostaci, ljudske i pedagoške osobine, služe kao inspiracija za znanstveno istraživanje u području odgoja i obrazovanja kako danas, tako i u budućnosti. (Hercigonja, 2021:1)

U nastavku rada izložit će se detalji humanističko-razvojne koncepcije kao naprednog pristupa u odgoju i obrazovanju u ranoj i predškolskoj dobi. Također, bit će riječi o značaju prilagođenog kurikulumu za svaku predškolsku instituciju, s osvrtom na integraciju najnovijih znanstvenih otkrića te konceptima odgoja usmjerenog na demokratske vrijednosti i održivost.

6.1. *Humanističko-razvojna koncepcija odgoja i obrazovanja*

Humanističko-razvojni koncept temelji se na ideji humanizma u kojoj se ističu pojmovi kao što su vrijednost i dostojanstvo svakog pojedinca. Kroz ovakav pristup odgoju i obrazovanju djece rane i predškolske dobi priznaje se njihova jedinstvenost i kulturna pozadina. Prema Rupčić Kelam (2015:96) pristup je temeljen na teorijama Piageta, Vygotskog, Brunera i Schöna koji nam kroz svoje teorije ističu važnost činjenice da djeca uče i razvijaju se kroz interakciju sa svojim okruženjem i s onima koji imaju više znanja, kao što su roditelji, učitelji i vršnjaci.

Prema Miljak (1996:48) unutar humanističko-razvojne koncepcije, dijete se promatra kao:

- aktivni sudionik svog razvoja, kojem odrasla osoba pomaže,
- ličnost sposobna za komunikaciju s drugima od rođenja,
- vrijedno poštovanja,
- jedinstvena osobnost sa složenom strukturom osobina koja je više od zbroja psihičkih, fizičkih, intelektualnih, socijalnih i emocionalnih osobina,
- razvojna ličnost koja ima urođenu potrebu za osjećajem, spoznajom, učenjem, komuniciranjem i ima unutrašnji dinamizam koji ga potiče na zadovoljavanje svojih potreba (ne samo za hranom, već i za društvom, podrškom, slobodnom interakcijom).

Prema Petrović-Sočo (2013:11) humanističko-razvojna koncepcija odgoja naglašava važnost učenja kroz igru, istraživanje i socijalnu interakciju. Zasniva se na potrebama, interesima i pravima, te promiče demokratski odnos između odgajatelja i djece. U pedagoškoj praksi, humanistički pristup potiče na samostalno mišljenje i učenje kroz praktične aktivnosti, a ne samo memoriranje informacija. Cilj je podržati cjelovit razvoj djeteta, uzimajući u obzir njegovu individualnost i jedinstvenost.

Humanističko-razvojni koncept odgoja i obrazovanja nije jedinstven samo za Hrvatsku, već se može pronaći i u drugim zemljama. Reggio Emilia pristup u Italiji jedan je od primjera odgojno-obrazovne prakse, koji isto polazi od principa humanizma i

demokracije uz naglasak na ulogu okoliša i dječje aktivno sudjelovanje u učenju (Miljak, 1996:35). U tom kontekstu potrebno je spomenuti i metodu Montessori, razvijenu od Marije Montessori u ranom 20. stoljeću. Njezina filozofija odgoja temelji se na uvjerenju da djeca imaju prirodnu motivaciju za učenjem i rastom i kao takva trebala bi imati priliku učiti kroz istraživanje i otkrivanje. Montessori je naglasila važnost pripremljenog okruženja koje potiče neovisnost, samodisciplinu i poštovanje prirodnog razvoja djeteta (Bašić, 2011:210). Autorica u istom tekstu ističe kako su u Montessori učionicama djeca slobodna istraživati materijale koji su dizajnirani da potaknu njihovu znatiželju i razvoj specifičnih vještina. Učitelji služe kao vodiči, potičući djecu da postavljaju vlastita pitanja i samostalno dolaze do odgovora. Ovaj pristup promiče duboko razumijevanje materijala, a ne samo površno pamćenje činjenica (Bašić, 2011:206).

6.2. *Kurikulum vrtića*

Kurikulum predškolske ustanove je u suštini sveobuhvatan plan koji uključuje ciljeve, sadržaje, metode i oblike rada namijenjene poticanju razvoja i učenja djece rane i predškolske dobi. Sastoji se od različitih aktivnosti koje su usmjerene na razvoj osnovnih kompetencija kao što su socijalne, emocionalne, kognitivne i motoričke vještine.

Prema Petrović-Sočo (2013:13) prvi kurikulum iz 1971. godine bio je bihevioristički i fokusiran na pripremu djece za školu, s naglaskom na memoriranje znanja i kognitivni razvoj. Propisivao je ciljeve i sadržaje za pet odgojno-obrazovnih područja, ali nije bio prilagođen individualnim potrebama. Struktura kurikuluma bila je normativna i kruta, s frontalnim načinom prenošenja znanja i unaprijed planiranim programom. Naglasak je bio na vanjskim motivatorima poput nagrada i kazni, a suradnja s roditeljima temeljila se na hijerarhiji.

Autorica ističe kako je takav pristup rezultirao očekivanim odgojno-obrazovnim efektima, ali nije odražavao složenu i dinamičnu stvarnost odgoja i obrazovanja (Petrović-Sočo, 2013:10).

Nakon prve etape razvoja kurikulumu, godina 1983. donosi promjene poput ukidanja podjele sadržaja po disciplinama i uvođenje fleksibilnijeg pristupa odgoju. Uključuje djecu od prve do treće godine života i različite predškolske programe. Unatoč teorijskim poboljšanjima, praksa je ostala nepromijenjena, s dominantnom ulogom odgajatelja i nedostatkom resursa. Prema Petrović-Sočo (2013:11) kurikulumi su kritizirani kao mehanički i deterministički, bez prostora za promjene ili individualnost.

Nakon 1991. godine, novi hrvatski kurikulum stavlja dijete u središte odgoja, naglašavajući igru i interaktivno učenje kao ključne elemente. Odgajatelji i roditelji su partneri, a učenje je proces zajedničke konstrukcije znanja između djece, odgajatelja i okoline. Kurikulum se smatra otvorenim sustavom koji se razvija kroz suradnju i mijenjanje, gdje je proces važan koliko i rezultat. Četvrta etapa razvoja kurikulumu u Hrvatskoj obuhvaća donošenje Nacionalnog okvirnog kurikulumu 2010. godine, koji se primjenjuje na cijeli odgojno-obrazovni sustav (Petrović-Sočo, 2013:12).

Kada se promišlja o kurikulumu kao temeljnom dokumentu predškolske ustanove potrebno je istaknuti da je cilj istog osigurati djeci bogato i poticajno okruženje u kojem mogu istraživati, otkrivati i učiti kroz igru i interakciju s vršnjacima i odraslima, a trebao bi biti usmjeren na cjelovit razvoj i pripremu za daljnje obrazovanje.

Sastoji se od odgojno-obrazovnih ciljeva koji su usklađeni s razvojnim potrebama i interesima djece, sadržaja koji pokrivaju različita područja učenja, uključujući jezik, matematiku, prirodne znanosti, umjetnost, tjelesni odgoj i društvene znanosti, zatim od metoda i pristupa koji potiču aktivno učenje, istraživanje i samostalno mišljenje i vrednovanja koje prati njihov napredak i pomaže u prilagodbi kurikulumu individualnim potrebama. Kao službeni dokument služi kao okvir za planiranje i provođenje odgojno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama, omogućavajući djeci da razviju svoje potencijale u skladu s njihovim jedinstvenim sposobnostima (Nacionalni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje, 2015).

Sagledavanjem važnosti kurikulumu predškolske ustanove može se zaključiti da kvaliteta okoline ima izravan utjecaj na njegovu provedbu i razvoj djece. Ustanova koja

pruža bogato i poticajno okruženje omogućuje djeci da kroz igru i interakciju istražuju i uče, što je u skladu s humanističko-razvojnim pristupom. Takvo okruženje podržava konstruktivističko učenje, omogućavajući im da aktivno sudjeluju u stvaranju znanja, razvijajući vještine i kompetencije potrebne za cjelovit razvoj.

U odnosu na zaposlenike predškolske ustanove, kurikulum i kvaliteta okoline usko su povezani s radom zaposlenika. Kvalitetan kurikulum koji promiče humanističko-razvojne vrijednosti i interaktivno učenje zahtijeva od zaposlenika, uključujući odgajatelje, stručne suradnike i tehničko-administrativno osoblje, da stvore poticajno okruženje koje podržava ovakav pristup. Zaposlenici su ključni u provedbi edukacijskog programa, jer neposredan rad, stručno znanje i sposobnost prilagodbe okoline utječu na kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa. Također, suradnja među zaposlenicima i odnos prema kontinuiranom profesionalnom razvoju doprinose stvaranju dinamične i podržavajuće atmosfere koja je neophodna za uspješnu realizaciju edukacijskog programa.

6.3. *Primjena suvremenih znanstvenih spoznaja*

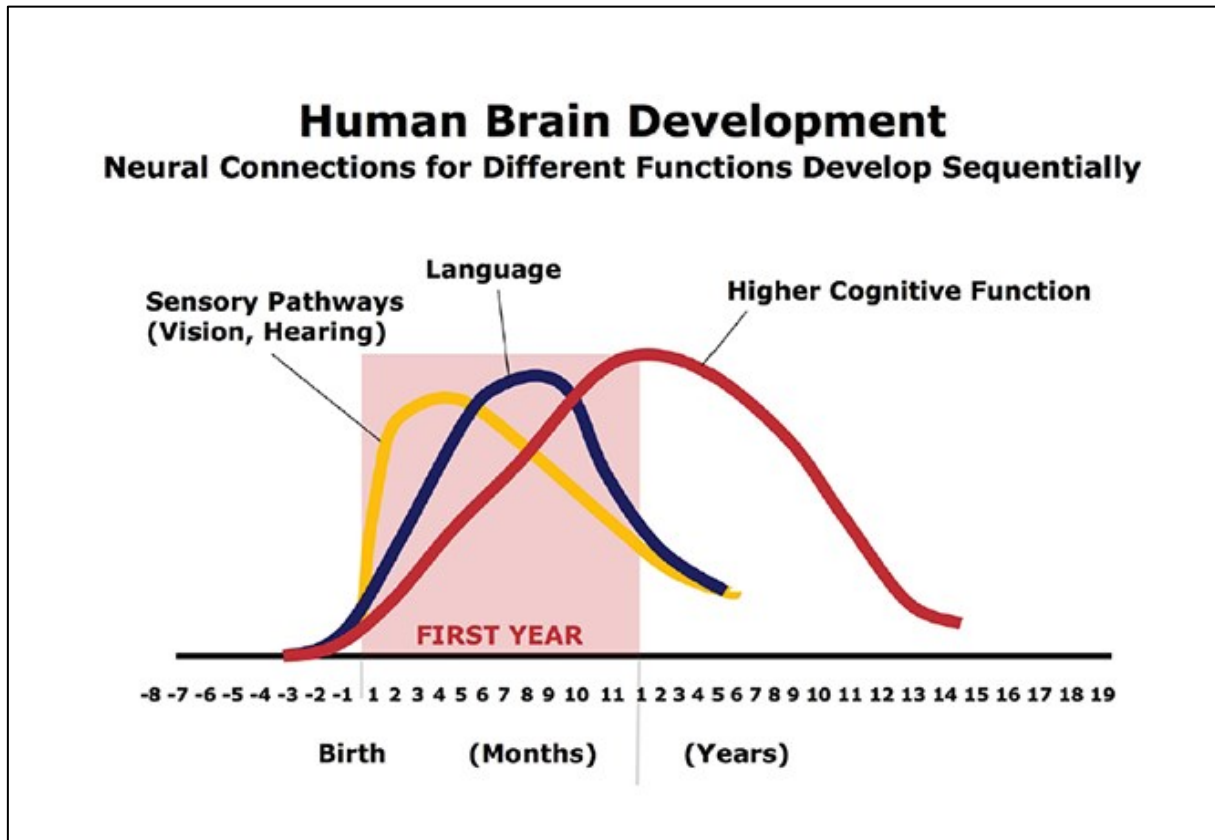
U suvremenom društvu, odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi prolazi kroz značajne transformacije vođene najnovijim znanstvenim istraživanjima. Kao primjer navedenog ističe se članak u časopisu *Education Sciences* naziva *Research trends and development perspectives in early childhood science education: an overview* autora Ravanis (2022).

Autor u svom radu ističe važnost proučavanja dječjih mentalnih reprezentacija, razvoja obrazovnih aktivnosti, perspektiva učitelja, pripreme obrazovnih materijala, znanstvenih vještina, raznolikosti i inkluzivnog obrazovanja, te utjecaja obitelji u ranom obrazovanju djece i kako takva istraživanja pridonose razumijevanju o tome kako djeca usvajaju znanje o prirodnim fenomenima i kako se to znanje može integrirati u obrazovne programe (Ravanis, 2022:1).

Dodatno, prema *Center of developing child Harvard University* (2007) znanstvena saznanja o procesima razvoja djece opisuju načine kako rani odnosi i interakcije s

roditeljima i skrbnicima oblikuju razvoj mozga, ilustracija na slici 1. Razvoj ljudskog mozga.

Slika 1. Razvoj ljudskog mozga

Izvor: Center of developing child Harvard University (2007). Dostupno na: <https://developingchild.harvard.edu/resources/inbrief-science-of-ecd/> (pristupljeno: 11.06.2024.)

U članku se dalje pojašnjava kako su prikazane interakcije, poznate kao *serve and return*, ključne su za izgradnju čvrste arhitekture mozga, koja je temelj za učenje, zdravlje i ponašanje koje slijedi. U prvih nekoliko godina života, više od milijun novih neuronskih veza formira se svake sekunde, što ukazuje na plastičnost mozga u ranoj dobi i njegovu sposobnost prilagodbe različitim okruženjima i interakcijama (Center of developing child, 2007:1).

Kada govorimo o koncepcijama koje su prilagođene individualnim potrebama važno je istaknuti ono što je rekla autorica Annie Moses u svom radu naziva *Individuality and inclusive practices for early childhood* (Moses, 2021), a to je da istraživanja pokazuju

kako je ključno prepoznati i odgovoriti na jedinstvene snage, interese, iskustva i potrebe svakog djeteta i obitelji. Inkluzivne prakse i individualizirano poučavanje postaju sve važniji aspekti suvremenog odgoja i obrazovanja, gdje svako dijete, s i bez poteškoća, može u potpunosti sudjelovati u svojoj zajednici učenja i osjećati pripadnost.

Vujčić (2013) također ističe da su znanstvena istraživanja pokazala da se najintenzivniji razvoj mozga događa upravo u ranom djetinjstvu. Stoga je važno da odgojne koncepcije potiču razvoj kognitivnih sposobnosti kroz igru, istraživanje i interakciju s okolinom. Emocionalna inteligencija i socijalne vještine jednako su važne za cjelokupni razvoj. Odgojne koncepcije koje uključuju učenje kroz empatiju, suradnju i dijeljenje, pomažu djeci da razviju zdrave međuljudske odnose i bolje razumiju svoje i tuđe emocije.

Ne može se izostaviti i važnost tjelesne aktivnosti i motoričkih vještina u suvremenim odgojnim pristupima. Kroz igru i fizičke aktivnosti, djeca razvijaju koordinaciju, ravnotežu i snagu, što je temelj za zdrav fizički razvoj. Prema Starc et al. (2004:13) ističe se kako su djeca prirodno znatiželjna i imaju urođenu želju za učenjem. Odgojne koncepcije koje potiču istraživački duh i znatiželju, omogućuju im da kroz vlastita iskustva stječu znanje i razumijevanje svijeta oko sebe.

U današnjem tehnološki razvijenom društvu, imperativ je inkorporirati tehnološka dostignuća u pedagoške pristupe. Edukativni softver i digitalni resursi mogu obogatiti edukativno iskustvo, otvarajući nove horizonte za istraživačko učenje i akviziciju znanja. Istovremeno, implementacija tehnologije u edukativni proces zahtijeva sinergiju odgajatelja, roditelja i zajednice kako bi se stvorilo stimulativno okruženje koje je temelj za efikasnu adaptaciju pedagoških metoda.

6.4. NTC Program

NTC je skraćenica za *Centar Nikola Tesla* - specijalizirani odjel za darovite učenike unutar Udruženja učitelja Srbije, koji operira u suradnji s Mensom Srbija, Maticom srpskom i Društvom učitelja u Novom Sadu. Program ima za cilj poticanje intelektualnog razvoja nadarene djece školske dobi te identifikaciju darovitih pojedinaca. Kreatori NTC programa su Ranko Rajović (inicijator Mense u nekoliko država i veteran član Međunarodnog komiteta Mense za nadarenu djecu, suradnik UNICEF-a za edukacijske programe) i Uroš Petrović (dugogodišnji predsjednik Mense Srbija i autor literature za mlade). Program se primjenjuje u različitim zemljama, uključujući Slovačku, Italiju, Češku, Rumunjsku, Crnu Goru, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Sloveniju i Srbiju, kroz desetodnevne ljetne kampove koji se najčešće realiziraju kroz seriju edukativnih radionica (Gojkov et al., 2015:112).

Autori članka *NTC learning system and divergent production* (Gojkov et al., 2015:112) naglašavaju činjenicu da isti koristi neurofiziološka otkrića kako bi obogatio pristup obrazovanju s neurološkog stajališta, što otvara nove perspektive za pedagoški pristup. U kontekstu didaktike, posebno se ističe značaj ranih iskustava, princip *iskoristi ili izgubi*, adaptabilnost živčanog sustava kod djece te gubitak funkcija bez redovite prakse. Također, apostrofira se važnost aktivnog učenja, jedinstvenih osobina i talenata svakog pojedinca, utjecaj glazbe na kognitivni razvoj u ranoj dobi i esencijalna uloga emocionalnog aspekta u učenju.

NTC program kroz interaktivne vježbe pokazuje kako se neposredna iskustva mogu preobraziti u kompleksne konceptualne strukture kroz procese interpretacije i organizacije percepcije. Ovaj proces se opisuje kao demonstracija u kontekstu logističkih operacija i omogućava da se prepoznatljivi prikazi, poput geografskih i topografskih karata, pretvore u lingvističke i vizualne reprezentacije. Takav metodološki pristup omogućava razvoj sofisticiranog simboličkog mišljenja koje primjenjuje napredne tehnike za strukturiranje informacija, dovodeći do uvida koji transcendiraju neposredno zapaženo (Gojkov et al., 2015:114).

Program NTC ne samo da promiče intelektualni razvoj već i emocionalno i socijalno sazrijevanje, pružajući alate potrebne za uspjeh u sve kompleksnijem svijetu. Kroz igru i interakciju razvijaju se fine motoričke vještine, logičko razmišljanje i sposobnost kritičkog promišljanja, što su sve elementi koji odražavaju najnovije znanstvene spoznaje o učenju i razvoju. Univerzalnost i prilagodljivost iskazuje se u činjenici da se program primjenjuje u različitim zemljama i kulturama, te da je postao sinonim za progresivno obrazovanje koje se temelji na čvrstim znanstvenim temeljima.

U konačnici, NTC program je više od obrazovnog kurikuluma; on je filozofija koja zagovara holistički pristup učenju, gdje se svako dijete vrednuje i gdje se njegove prirodne sposobnosti i talenti njeguju u skladu s najnovijim znanstvenim spoznajama. To ga čini ne samo dobrim, već izvrsnim primjerom implementacije suvremenih znanstvenih spoznaja u odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi.

6.5. *Odgoj za demokraciju*

Demokracija, kao temeljna društvena vrijednost, oblikuje našu svakodnevnicu i budućnost. Upravo zato je odgoj za demokraciju od iznimne važnosti, posebno u predškolskim ustanovama. U ovom će poglavlju biti govora o tome što točno znači odgoj za demokraciju, zašto je ključan za razvoj djece i kako je povezan s kvalitetom predškolskog obrazovanja.

Prema Maleš et al. (2003:14) sva razmišljanja o odgoju i obrazovanju, bilo da se radi o čitavom društvu ili pojedinačnoj ustanovi, moraju se temeljiti na dječjim pravima i najboljem interesu djeteta.

Prihvaćajući odgoj i obrazovanje kao temeljno ljudsko pravo i temelj izgradnje demokratskog društva, predlagatelji Konvencije o pravima djeteta (1989) naveli su tri ključne obveze vlada u odnosu na odgoj i obrazovanje djece:

- odgoj i obrazovanje su temeljna ljudska prava kojima svako dijete treba imati pristup, to je ključno za razvoj djece i izgradnju društva;
- u okviru obrazovnih sustava, važno je osigurati da se prava djeteta poštuju, u tome se podrazumijeva pravo na jednakost, dostojanstvo i pristup kvalitetnom obrazovanju;

- odgoj za ljudska prava treba biti sastavni dio obrazovanja jer djeca trebaju naučiti o svojim pravima, razumjeti različite kulture i promicati toleranciju.

Odgoj za demokraciju u predškolskim ustanovama iznimno je bitan u oblikovanju budućih građana jer ne samo da priprema djecu za aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu, već također gradi temelje za razumijevanje ljudskih prava, tolerancije i suradnje. Djeca se kroz igru, priče i razgovore upoznaju s osnovnim principima demokracije poput slobode govora, prava glasa i vladavine prava, koje odgajatelji čine razumljivima i dostupnima. Odgoj za demokraciju temelji se na humanim vrijednostima, uključujući odgovornost, poštovanje, toleranciju, brigu za druge, prijateljstvo, suradnju, pravdu i nenasilje.

Priručnik *Živjeti i učiti prava* (Maleš et al., 2003:17) ističe da se odgoj za ljudska prava u predškolskim ustanovama treba shvatiti kao odgojno načelo koje se provodi u svim segmentima odgojnog djelovanja. Ovaj oblik odgoja trebao bi biti sastavni dio svakodnevnog života djece, ugrađen u sve njihove životne situacije. Cilj je odgajati dijete u okruženju u kojem se poštuju njegova prava, kako bi na temelju naučenog o ljudskim pravima i stečenog iskustva bilo spremno djelovati u zaštiti vlastitih osobnih prava, pa tako i prava drugih.

Poticanje djece na aktivno sudjelovanje u zajednici obuhvaća glasovanje u vrtiću, angažman u projektima i kolektivno odlučivanje. Učenje komunikacijskih vještina, slušanja i rješavanja sukoba ključno je, kao i razvijanje razumijevanja različitosti. Vrijednosti poput empatije, dijeljenja i suradnje su temelji demokratskog društva i razvijaju se od najranije dobi.

Odgoj za demokraciju u predškolskim ustanovama i kvaliteta okoline predstavljaju dva ključna aspekta koji oblikuju iskustvo djece u ranom obrazovanju. Kvalitetna okolina omogućava odgajateljima da primijene različite metode i aktivnosti za učenje o demokraciji. Na primjer, kroz zajedničke projekte, igru uloga ili rasprave, djeca mogu razumjeti važnost suradnje, poštivanja prava drugih i demokratskih procesa.

Prema Maleš et al. (2003:60) rad na planu odgoja i obrazovanja za prava djeteta ovisi o više elemenata i čimbenika. Među njima su najvažniji:

- Odgajatelj - kompetentnost i predanost odgajatelja ključni su za uspješan odgoj i promicanje prava djeteta;
- Dijete - individualne potrebe, interesi i sposobnosti svakog djeteta utječu na proces odgoja;
- Program - kvalitetan obrazovni program koji uključuje ljudska prava kao temeljnu vrijednost ključan je za uspjeh;
- Okruženje - pozitivno i poticajno okruženje u kojem se odvija odgoj važno je za razvoj djece;
- Didaktička sredstva - kvalitetni materijali i metode podržavaju učenje o pravima djeteta.
- Suradnja s ostalim čimbenicima odgoja - roditelji, stručnjaci i zajednica doprinose uspješnosti odgoja.

Zaključno, odgoj za demokraciju i kvaliteta okoline u predškolskim ustanovama su neraskidivo povezani. Njihova sinergija stvara optimalno okruženje za razvoj djece, gdje se istovremeno potiču demokratske vrijednosti i osigurava njihova dobrobit.

6.6. *Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj*

Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj službeno je definiran u Kurikulumu međupredmetne teme *Održivi razvoj za osnovne i srednje škole*. Ovaj dokument, objavljen u Narodnim novinama (broj 7/2019) u siječnju 2019. godine, obuhvaća sve tri dimenzije održivosti - okolišnu, društvenu i ekonomsku kao i njihovu međuovisnost. Cilj je pripremiti učenike za prikladno djelovanje u društvu radi postizanja osobne i opće dobrobiti. Kroz ovu međupredmetnu temu, učenici stječu spoznaje o potrebama suvremenog doba na globalnoj i lokalnoj razini, raznolikosti prirode, nužnosti održivog upravljanja prirodnim dobrima, granici opterećenja, ljudskim potencijalima, osobnim i zajedničkim odgovornostima te pravima. Također, potiče razvoj generičkih vještina kao što su praktičnost, poduzetnost, inovativnost, kritičko mišljenje i sposobnost prilagodbe promjenama.

U suvremenom društvu odgoj i obrazovanje za održivi razvoj predstavlja pristup u obrazovanju koji ima za cilj osposobiti pojedince da razumiju, cijene i aktivno sudjeluju u stvaranju održivog društva. Prema Kostović-Vranješ (2015:440) to znači kako se isti temelji na ravnoteži između ekonomske, društvene i ekološke dimenzije i za cilj ima zadovoljiti sve potrebe bez ugrožavanja potreba budućih generacija. Autorica također ističe kako odgoj i obrazovanje za održivi razvoj ne prestaje nakon formalnog obrazovanja jer je predstavlja proces koji traje tijekom cijelog života, potičući kontinuirano učenje i svjesnost o održivosti.

Autori Tatković, Diković i Štifanić (Tatković et al., 2015:30) koncept odgoja i obrazovanja za održivi razvoj definiraju kao višestran pristup koji obuhvaća podršku pojedincima, zajednici i očuvanju ekosustava. Pristup promiče socijalnu pravdu i inkluzivnost, te potiče zdrave međuljudske odnose i održive prakse. Autorski trio naglašava univerzalna prava pojedinaca na sveobuhvatni razvoj, uključujući ekonomski i sociokulturalni napredak, kao i pravo na autonomiju u upravljanju prirodnim resursima.

U kontekstu odgojno-obrazovnih institucija, uključivanje teme održivog razvoja smatra se esencijalnim za promicanje društvenog napretka i osnaživanje pojedinaca da ostvare svoja prava, odgovornosti i slobode. Proces obrazovanja za održivi razvoj usmjeren je na usvajanje vrijednosti i ponašanja koja su ključna za pozitivnu socijalnu transformaciju, s krajnjim ciljem unapređenja kvalitete života i stvaranja boljeg, sigurnijeg i prosperitetnijeg svijeta (Tatković et al., 2015:32).

Lepičnik Vodopivec (2007:81) ističe da odgoj i obrazovanje za okoliš u predškolskim ustanovama obuhvaća doživljavanje, istraživanje, spoznavanje i vrednovanje okoliša u kojem djeca žive. Sadržaj takvog odgoja i obrazovanja fokusira se na njegove konkretne dijelove, međusobnu povezanost, interakciju i ovisnost o prostoru i vremenu. Zaokruženi sadržaji ključni su kako bi djeca razumjela navedene interakcije i ovisnost sastavnih dijelova okoliša. Uloga odgajatelja u ovom procesu je od iznimne važnosti jer moraju poznavati i prihvaćati ponuđene sadržaje.

Autorica također ističe kako pri određivanju metoda, oblika i pristupa odgoja i obrazovanja za okoliš u predškolskim ustanovama, važno je uzeti u obzir suvremene spoznaje o konstrukciji znanja (Lepečnik Vodopivec, 2007:71). Učenje treba uvijek proizlaziti iz postojećih djetetovih shvaćanja različitih pojmova o okolišu, uz svijest o mogućoj nepotpunosti ili čak pogrešnosti. Tri različita shvaćanja učenja su:

- *transmisijsko* - učitelj je *dostavljač* znanja;
- *transakcijsko* - glavni cilj učitelja je potaknuti djecu na samostalno rješavanje problema;
- *transformacijsko* - učenje je proces koji potiče razvoj svih djetetovih potencijala, usklađujući ga s okolišem.

Odgaj i obrazovanje za održivi razvoj u predškolskim ustanovama ima duboku povezanost s kvalitetom okoline u kojoj djeca borave, jer isti potiče svijest djece o važnosti očuvanja okoliša. Djeca uče o recikliranju, štednji energije, zaštiti prirode i održivom korištenju resursa. U poticajnom ambijentu predškolskih obrazovnih ustanova, djeca imaju priliku primjenjivati i nadograđivati znanja stečena kroz obrazovanje usmjereno na održivi razvoj.

Osim toga, pruža im se mogućnost upoznavanja s ekološkim sustavima, promatranja životinjskog svijeta, posjeta zelenim površinama te sudjelovanja u edukativnim šetnjama prirodom. Ovo iskustvo obogaćuje njihovu svijest o okolišu kao što ih i upozna o načinima kojima mogu doprinijeti očuvanju prirode, smanjenju otpada i održivom životu. Kvaliteta okoline u predškolskim ustanovama zahtijeva i suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom. Roditelji mogu podržati održive prakse kod kuće, a zajednica može sudjelovati u edukaciji djece o okolišu.

Uloga odgajatelja i zaposlenika je od presudne važnosti za kreiranje stimulativnog okruženja koje promiče principe održivosti. Oni su modeli za djecu, prenose znanje i vrijednosti i potiču aktivno sudjelovanje u očuvanju okoliša. U konačnici, odgoj i obrazovanje za održivi razvoj i kvaliteta okoline predškolskih ustanova zajedno

stvaraju optimalno okruženje za razvoj djece. Kroz integraciju održivosti u svakodnevni život, ona postaju svjesna važnosti okoliša i razvijaju odgovornost prema budućnosti.

7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje koje je provedeno u svrhu pisanja diplomskog rada provedeno je na području Istarske županije. Njegova analiza usmjerena je na identifikaciju ključnih faktora koji doprinose motivaciji odgajatelja i poticanju razvoja djece u predškolskom obrazovanju. Provedeno je u periodu od ožujka do svibnja 2024. godine, a za prikupljanje podataka korišteni su anonimni online upitnici s pitanjima zatvorenog tipa (Mužić, 2004:92), distribuirani putem Viber grupa i elektroničke pošte među odgajateljima i ravnateljicama predškolskih ustanova. Ukupan broj aktivnih sudionika je 129, od čega 17 ravnateljica.

Obzirom na to da transverzalna istraživanja omogućuju analizu i interpretaciju stanja određene pojave u specifičnom vremenskom trenutku (Mužić, 2004:32), navedena analiza predstavlja upravo takav metodološki pristup. Pružajući trenutnu sliku kvalitete okoline predškolskih ustanova, omogućava uvid u postojeće uvjete i potencijalne faktore koji utječu na pedagoški rad i razvojne ishode u kontekstu Istarske županije.

Podaci su obrađeni korištenjem statističkog softvera IBM SPSS, verzija 27, što je omogućilo detaljnu kvantitativnu analizu prikupljenih informacija. Unatoč sveobuhvatnom pristupu, istraživanje ima nekoliko ograničenja, među kojima su potencijalna subjektivnost ispitanika koja je mogla utjecati na odgovore, dok su ograničeni uzorak i kratko vremensko razdoblje provedbe mogli imati implikacije na generalizaciju nalaza. Također, specifičnosti korištenog softvera za obradu podataka mogao je utjecati na analitička ograničenja rezultata.

7.1. Etika istraživanja

Autori Pavlović i Stanojević (2020:188) ističu kako se etika provođenja istraživanja odnosi na skup moralnih načela i standarda koji usmjeravaju istraživače u njihovom radu, posebno u pogledu poštovanja prava, dobrobiti i privatnosti sudionika. U etičkim smjernicama istraživanja naglašava se važnost informiranog pristanka, povjerljivosti podataka, transparentnosti u metodologiji i objektivnosti u analizi i izvještavanju rezultata.

U provedbi istraživanja u sklopu ovog diplomskog rada može se istaknuti kako su svi sudionici bili potpuno informirani o svrsi, metodama, potencijalnim rizicima i koristima istraživanja te su dali svoj dobrovoljni pristanak za anonimno sudjelovanje. Poduzete su sve potrebne mjere za zaštitu identiteta sudionika i osiguranje povjerljivosti prikupljenih podataka, te su isti bili informirani da mogu u bilo kojem trenutku odustati od sudjelovanja u istraživanju bez ikakvih posljedica.

7.2. Ciljevi i hipoteze

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje predstavlja temelj na kojem se izgrađuje budućnost naše djece. Odgovornost je cjelokupnog društva na osiguravanju kvalitetne okoline koja će biti optimalno opremljena, sigurna i poticajna za njihov sveobuhvatni razvoj, stoga se u istraživanju *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova*, koje je provedeno u sklopu ovog rada, ističu slijedeći ciljevi:

- Istražiti razinu opremljenosti okoline u odgojno-obrazovnim ustanovama i kako odgajatelji percipiraju tu opremljenost.
- Procijeniti percepciju odgajatelja o sigurnosti okoline u kojoj rade i kako to utječe na njihovu percepciju kvalitete te okoline.
- Analizirati povezanost između percepcije odgajatelja o kvaliteti okoline i njihove motivacije za rad s djecom.
- Utvrditi faktore koji najviše doprinose percepciji odgajatelja o kvaliteti okoline.

- Razumjeti kako različiti aspekti opremljenosti okoline (kao što su prostorni uvjeti, materijali za igru i učenje, tehnološka podrška) utječu na percepciju sigurnosti i kvalitete.
- Ispitati utjecaj percepcije kvalitete okoline na zadovoljstvo odgajatelja njihovim radnim mjestom i općenito profesionalnim životom.
- Razviti preporuke za poboljšanje opremljenosti okoline u odgojno-obrazovnim ustanovama kako bi se povećala motivacija odgajatelja i percepcija kvalitete.

Ciljevi su postavljeni s namjerom da se dublje razumiju i istraže čimbenici koji utječu na percepciju odgajatelja o kvaliteti i sigurnosti okoline u kojoj rade. Kroz ovaj istraživački napor, teži se ne samo prepoznati i analizirati te faktore, već i predložiti konkretne smjernice koje bi mogle doprinijeti poboljšanju motivacije odgojno-obrazovnih stručnjaka i opće kvalitete ustanova.

Na temelju dosadašnjih istraživanja, relevantnih teorija o kvaliteti okoline predškolskih ustanova, te na osnovu praktičnog iskustva rada u predškolskim ustanovama, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Postoji pozitivna povezanost između razine opremljenosti okoline i percepcije odgajatelja o sigurnosti i kvaliteti okoline.

H2: Percepcija odgajatelja o kvaliteti okoline povezana je s njihovom motivacijom u radu s djecom.

7.3. Statistička analiza

U provedenom istraživanju *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova*, aritmetička sredina korištena je kao mjerilo centralne tendencije kako bi se odredila prosječna vrijednost promatranih podataka. Ova mjera je posebno korisna kada su podaci relativno simetrično raspoređeni i kada izuzeci ili ekstremne vrijednosti nisu previše izraženi (Mužić, 2004:124). Prema Mužić (2004:126) standardna devijacija, kao mjera raspršenja, pruža uvid u to koliko su pojedinačne vrijednosti u skupu

podataka razasute oko aritmetičke sredine. Veća standardna devijacija ukazuje na veću varijabilnost podataka, dok manja standardna devijacija ukazuje na to da su podaci bliže srednjoj vrijednosti.

Razina statističke značajnosti postavljena je na 5% ($p < 0,05$), što znači da postoji samo 5% vjerojatnosti da su rezultati dobiveni slučajno. Ova razina značajnosti često se koristi u društvenim znanostima kako bi se osigurala umjerena sigurnost u rezultate bez pretjeranog povećanja rizika od lažno pozitivnih nalaza.

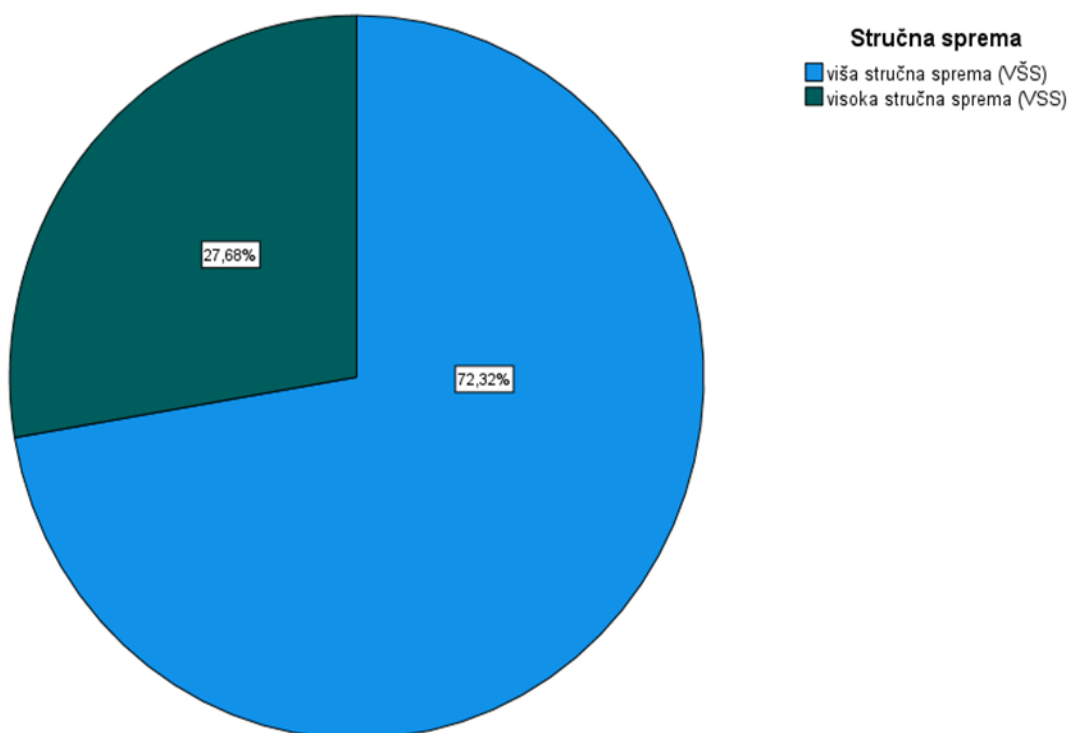
Kolmogorov-Smirnov test korišten je za provjeru normalnosti distribucija. Autor Opić (2011:189) ističe kako je navedeni test ne-parametrijski i ne zahtijeva pretpostavku o specifičnom obliku distribucije, što ga čini prikladnim za podatke dobivene ovim istraživanjem, a koje odstupaju od normalnosti. Za testiranje hipoteza na bivarijatnoj razini, korišten je Kendallov Tau B koeficijent korelacije. Marusteri i Bacarea (2010:26) ističu kako je koeficijent robustan u situacijama kada postoji mogućnost vezanih rangova, što je često slučaj s indeksima kreiranim na temelju nominalnih i ordinalnih varijabli. Kendallov Tau B koeficijent uzima u obzir vezane rangove i pruža pouzdanu mjeru snage i smjera povezanosti između dviju varijabli. Prilikom testiranja prve hipoteze, koja je usmjerena, korišten je jednosmjerni statistički test. Ovaj pristup omogućava testiranje specifičnog predviđanja o smjeru povezanosti. S druge strane, druga hipoteza, koja je neusmjerena, testirana je pomoću dvosmjernog statističkog testa koji omogućava detekciju bilo koje značajne povezanosti, bez obzira na njen smjer (Marusteri i Bacarea, 2010:29). Ovi statistički postupci odabrani su kako bi se osigurala rigoroznost i pouzdanost analize, te kako bi rezultati bili interpretirani s odgovarajućom razinom sigurnosti.

7.4. Opis uzorka

Ukupni uzorak sastojao se od 129 ispitanika od čega je 17 ravnateljica i 112 odgajatelja. Zastupljene su sve dobne skupine, no najveći broj ispitanika koji su ispunili upitnik ima između 36 i 45 godina (38,0%). Najmanje ispitanih ravnateljica ima do 35 godina (5,9%), a najmanje ispitanih odgajatelja ima između 56 i 65 godina (12,5%). Većina ispitanika ima završenu višu stručnu spremu (70,5%), no više ispitanih ravnateljica ima završenu visoku stručnu spremu (41,2%) od odgajatelja (27,7%).

Graf 1. Stručna sprema odgajatelja

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajatelji*

Više od pola ispitanika radi u predškolskoj ustanovi čije mjesto sjedišta ima između 12 000 i 55 000 stanovnika (npr. Pula, Poreč, Labin, Rovinj, Umag) - 58,1%, a najmanji broj ispitanika radi u predškolskoj ustanovi čije mjesto sjedišta ima između 400 i 1600 stanovnika (npr. Pićan i Brtonigla) - 4,7%. Više od dvije trećine ispitanih ravnateljica ima između 11 i 30 godina radnog iskustva (70,6%), a nešto više od pola ispitanih odgajatelja ima između 11 i 30 godina radnog iskustva (56,3%).

Dio ispitanih odgajatelja ima manje od 5 godina radnog iskustva (17,0%), dok sve ispitane ravnateljice imaju više od 5 godina radnog iskustva.

Tablica 1. prikazuje distribuciju navedenih karakteristika ispitanika.

Tablica 1. Opis ukupnog uzorka (N = 129)

	Cijeli uzorak	Ravnateljice	Odgajateljice
	N (%)	N (%)	N (%)
Spol			
Muški	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)
Ženski	129(100)	17 (100)	112 (0,0)
Dob			
do 35	34 (26,4)	1 (5,9)	33 (29,5)
36 – 45	49 (38,0)	7 (41,2)	42 (37,5)
46 – 55	28(21,7)	5 (29,4)	23 (20,5)
56 – 65	18 (14,0)	4 (23,5)	14 (12,5)
Stručna sprema			
Viša stručna sprema (VŠS)	91(70,5)	10 (58,8)	81 (72,3)
Visoka stručna sprema (VSS)	38 (29,5)	7 (41,2)	31 (27,7)
Veličina sjedišta predškolske ustanove			
od 12000 do 55000 stanovnika	75 (58,1)	6 (35,3)	69 (61,6)
od 4000 do 9000 stanovnika	33 (25,6)	5 (29,4)	28 (25,0)
od 2000 do 3900 stanovnika	15 (11,6)	4 (23,5)	11 (9,8)
od 400 do 1600 stanovnika	6 (4,7)	2 (11,8)	4 (3,6)
Radno iskustvo*			
do 5 godina	19 (14,7)	0 (0,0)	19 (17,0)
od 5 do 10 godina	15 (11,6)	1 (5,9)	14 (12,5)
od 11 do 20 godina	51 (39,5)	6 (35,3)	45 (40,2)
od 21 do 30 godina	24 (18,6)	6 (35,3)	18 (16,1)
više od 31 godine	20 (15,5)	4 (23,5)	16 (14,3)

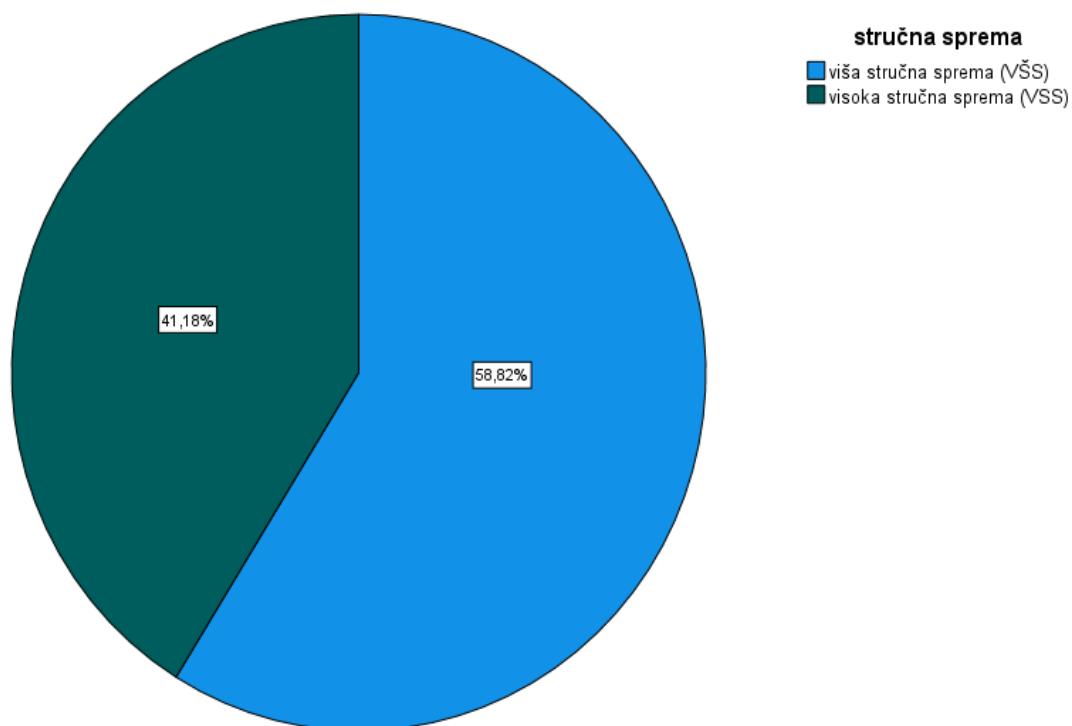
Napomena. *varijabla radno iskustvo (radni staž) rekodirana je na način da bude usporediva za oba poduzorka (kategorija „više od 42 godine“ spojena je s kategorijom „od 31 do 42 godine“)

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajatelji i Ravnateljice*

Analiza stručne sprema pokazala je da 58.82% ravnateljica posjeduje višu stručnu sprema (VŠS), dok 41.18% ima visoku stručnu sprema (VSS). Ovaj podatak ukazuje

na prevladavajuću razinu obrazovanja unutar analizirane populacije, što može imati implikacije na strukturu radne snage i obrazovne politike. Kružni graf koji slijedi vizualno prikazuje ovu distribuciju, naglašavajući zastupljenost više stručne spreme u odnosu na visoku stručnu spremu.

Graf 2. Stručna sprema ravnateljica

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Ravnateljice*

Najveći broj ispitanih ravnateljica obnaša funkciju ravnateljice do 5 godina (47,1%), detaljniji grafički prikaz radnog iskustva ravnateljica nalazi se na str. 47. Nitko od njih ne radi u predškolskoj ustanovi koja ima manje od 50 upisane djece, a najviše ih radi u predškolskoj ustanovi koja ima upisano između 51 i 120 (41,2%). Više od dvije trećine ispitanih ravnateljica radi u predškolskoj ustanovi s do 50 zaposlenih (70,6%) te s manje od 40 zaposlenih odgajatelja (70,6%). Najveći broj ispitanih ravnateljica radi u predškolskoj ustanovi s manje od 2 objekata (47,1%), s tri do pet vrtićkih skupina (47,1%) te s dvije ili manje jasličkih skupina (41,2%).

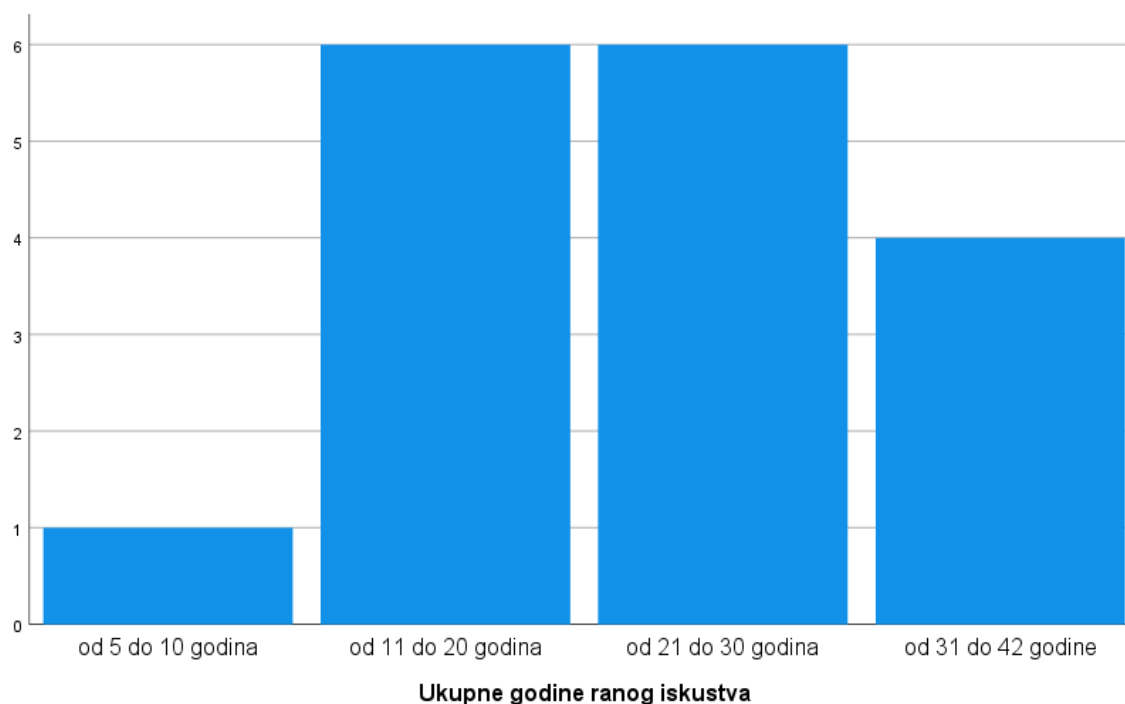
Tablica 2. prikazuje distribuciju navedenih karakteristika ravnateljica i predškolskih ustanova u kojima rade.

Tablica 2. Deskriptivni opis poduzorka ravnateljica i predškolske ustanove u kojoj rade (N = 17)

	N (%)
Ravnateljice	
Obnašanje funkcije ravnateljice (godine)	
do 5	8 (47,1)
5 – 10	4 (23,5)
11 – 15	2 (11,8)
16 ili više	3 (17,6)
Predškolska ustanova	
Broj upisane djece	
manje od 50	0 (0,0)
51 – 120	7 (41,2)
121 – 300	5 (29,4)
301 – 400	1 (5,9)
401 – 500	1 (5,9)
više od 500	3 (17,6)
Broj zaposlenih	
manje od 20	6 (35,3)
21 – 50	6 (35,3)
51 – 100	1 (5,9)
101 – 150	4 (23,5)
Broj zaposlenih odgajatelja	
manje od 20	8 (47,1)
21 – 40	4 (23,5)
41 – 60	1 (5,9)
više od 60	4 (23,5)
Broj objekata*	
2 i manje	8 (47,1)
3 – 5	4 (23,5)
6 – 10	5 (29,4)
više od 10	0 (0,0)
Broj vrtićkih skupina	
2 i manje	0 (0,0)
3 – 5	8 (47,1)
6 – 10	3 (17,6)
11 - 15	2 (11,8)
više od 15	4 (23,5)
Broj jasličkih skupina	
2 i manje	7 (41,2)
3 – 5	6 (35,3)
6 – 10	3 (17,6)
11 – 15	1 (5,9)

Napomena. *čestica glasi: *Koji je broj objekata u Vašoj predškolskoj ustanovi, uključujući centralni vrtić?*
Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Ravnateljice*

Graf 3. Ukupne godine radnog iskustva ravnateljica

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Ravnateljice*

Od ukupnog broja ispitanih ravnateljica, najviše ih smatra da je jedna od glavnih karakteristika okoline u njihovoj predškolskoj ustanovi koju smatraju nužnom za optimalan razvoj djece dostupnost prirodnog okoliša, odnosno otvoreni prostori i pristup prirodi za poticanje istraživanja (70,6%). Njih 41,2% smatra da je jedna od ključnih karakteristika okoline sigurnost i zaštita, odnosno postojanje sigurnosnih mjera za osiguravanje sigurnog okruženja za djecu; 35,3% da su to inspirativni materijali, odnosno raznovrsni didaktički materijali koji se koriste za poticanje kreativnosti; 47,1% da je to funkcionalnost prostora, odnosno dobro organizirani prostori prilagođeni različitim aktivnostima; 41,2% da je to suradnja s roditeljima, odnosno aktivna suradnja radi podrške i integracije obiteljskih vrijednosti, a 52,9% da je to edukacija odgojnog karaktera, odnosno kontinuirana edukacija i stručno usavršavanje odgajatelja za unapređenje pedagoških praksi. Najmanji broj ispitanih ravnateljica smatra da je podrška i mentorstvo, odnosno pružanje podrške i mentorstva odgajateljima za razvoj njihovih vještina i kompetencija (11,8%), glavna karakteristika okoline koja je nužna za optimalan razvoj djece.

Najviše ispitanih ravnateljica smatra da su najveći izazovi s kojima se suočavaju u održavanju visoke kvalitete okoline i pedagoških praksi u predškolskoj ustanovi gdje rade, nedostatak adekvatnih financijskih sredstava (64,7%) te povećana potreba za kontinuiranim stručnim usavršavanjem odgojnog kadra radi prilagodbe novim pedagoškim praksama (64,7%).

Nadalje, 29,4% ispitanica da su to izazovi u održavanju sigurne i poticajne okoline; 41,2% da su to problemi u osiguravanju suradnje s roditeljima i zajednicom te 58,8% da su to izazovi u prilagodbi pedagoških praksi različitim potrebama djece i njihovim individualnim karakteristikama. Tablica 3. prikazuje frekvencije i postotke za dvije opisane varijable, a tablica 4. distribuciju preostalih čestica na poduzorku ravnateljica.

Tablica 3. Frekvencije i postoci varijabli s mogućnosti višestrukog odgovora na poduzorku ravnateljica (N = 17)

	<i>N (%)</i> *
Koje su glavne karakteristike okoline u Vašoj predškolskoj ustanovi koje smatrate ključnim za optimalan razvoj djece?	
1. Prisutnost prirodnog okoliša	12 (70,6)
2. Sigurnost i zaštita	7 (41,2)
3. Inspirativni materijali	6 (35,3)
4. Funkcionalnost prostora	8 (47,1)
5. Suradnja s roditeljima	7 (41,2)
6. Edukacija odgojnog karaktera	9 (52,9)
7. Podrška i mentorstvo	2 (11,8)
Koji su najveći izazovi s kojima se suočavate u održavanju visoke kvalitete okoline i pedagoških praksi u Vašoj predškolskoj ustanovi?	
1. Nedostatak adekvatnih financijskih sredstava za unapređenje okoline i nabavku potrebne opreme	11 (64,7)
2. Povećana potreba za kontinuiranim stručnim usavršavanjem odgojnog kadra radi prilagodbe novim pedagoškim praksama	11 (64,7)
3. Izazovi u održavanju sigurne i poticajne okoline uzimajući u obzir epidemiološke mjere i zdravstvene standarde	5 (29,4)
4. Problemi u osiguravanju suradnje s roditeljima i zajednicom radi podrške kvaliteti okoline i pedagoškim praksama	7 (41,2)
5. Izazovi u prilagodbi pedagoških praksi različitim potrebama djece i individualnim karakteristikama svakog djeteta	10 (58,8)

*N = 51; 44 = ukupni broj odgovora (ispitanici su mogli maksimalno označiti tri odgovora, ali neki su označili i manje); postotak označava koliko je ispitanika odabralo taj odgovor

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Ravnateljice*

Tablica 4. Deskriptivni opis čestica na poduzorku ravnateljica (N = 17)

	N (%)			
	Da	Ne	Ne znam	Ne želim odgovoriti
1. Smatrate li da cjelokupna pedagoška praksa Vaše predškolske ustanove doprinosi kvaliteti okoline za odgajatelje i ostali stručni kadar?	14 (82,4)	0 (0,0)	3 (17,6)	0 (0,0)
2. Bi li kurikulum Vaše predškolske ustanove opisali kao "otvoren kurikulum", tj. omogućava li Vaš kurikulum prilagodbu specifičnom kontekstu i kulturi ustanove, potičući zajedničko stvaranje i modificiranje programa od strane odgajatelja i djece?	15 (88,2)	0 (0,0)	1 (5,9)	1 (5,9)
3. Smatrate li da kurikulum Vaše ustanove može doprinijeti kvaliteti okoline i pedagoškim praksama u Vašoj ustanovi?	15 (88,2)	1 (5,9%)	1 (5,9)	0 (0,0)
4. Smatrate li da je kvaliteta okoline radnog okruženja odgajatelja važna za motivaciju i angažman odgajatelja u neposrednom radu s djecom?	16 (94,1)	0 (0,0)	1 (5,9)	0 (0,0)

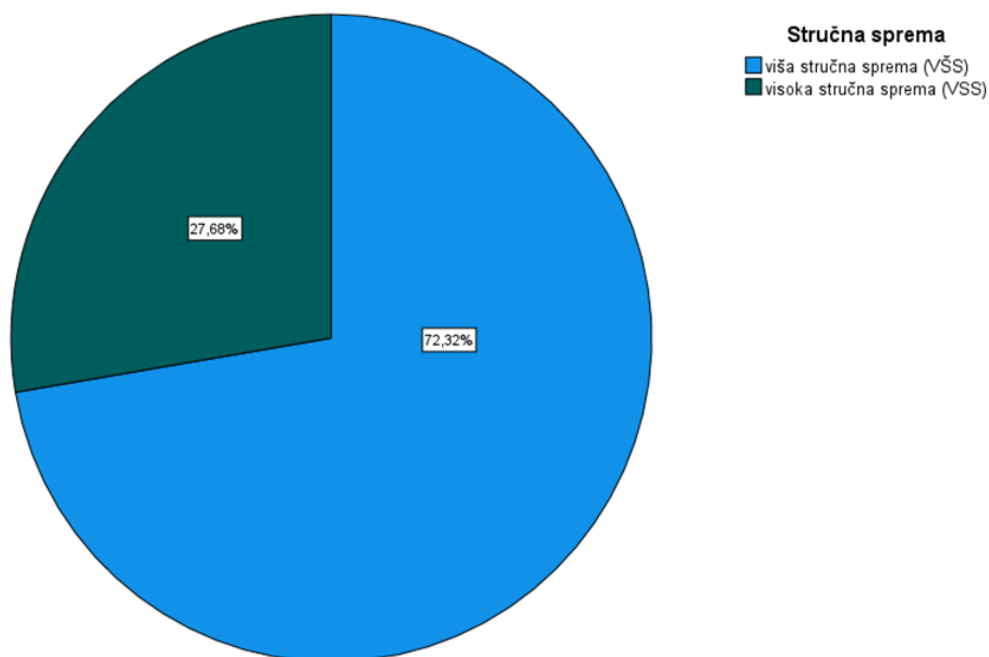
Nezadovoljavajuće   Zadovoljavajuće   Iznimno zadovoljavajuće

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Ravnateljice*

Važno je prikazati i analizu stručne spreme odgajatelja koja ukazuje na značajnu prevlast više stručne spreme (VŠS), koja čini 72.32% ukupne distribucije. Nasuprot tome, visoka stručna sprema (VSS) zastupljena je s 27.68%.

Podaci reflektiraju obrazovnu strukturu u sektoru ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i mogu biti ključni za razumijevanje trenutnih i budućih potreba u profesionalnom razvoju odgajatelja. Kružni graf koji slijedi vizualno prikazuje navedenu distribuciju, ističući dominantnu prisutnost odgajatelja s višom stručnom spremom.

Graf 4. Stručna sprema odgajatelja

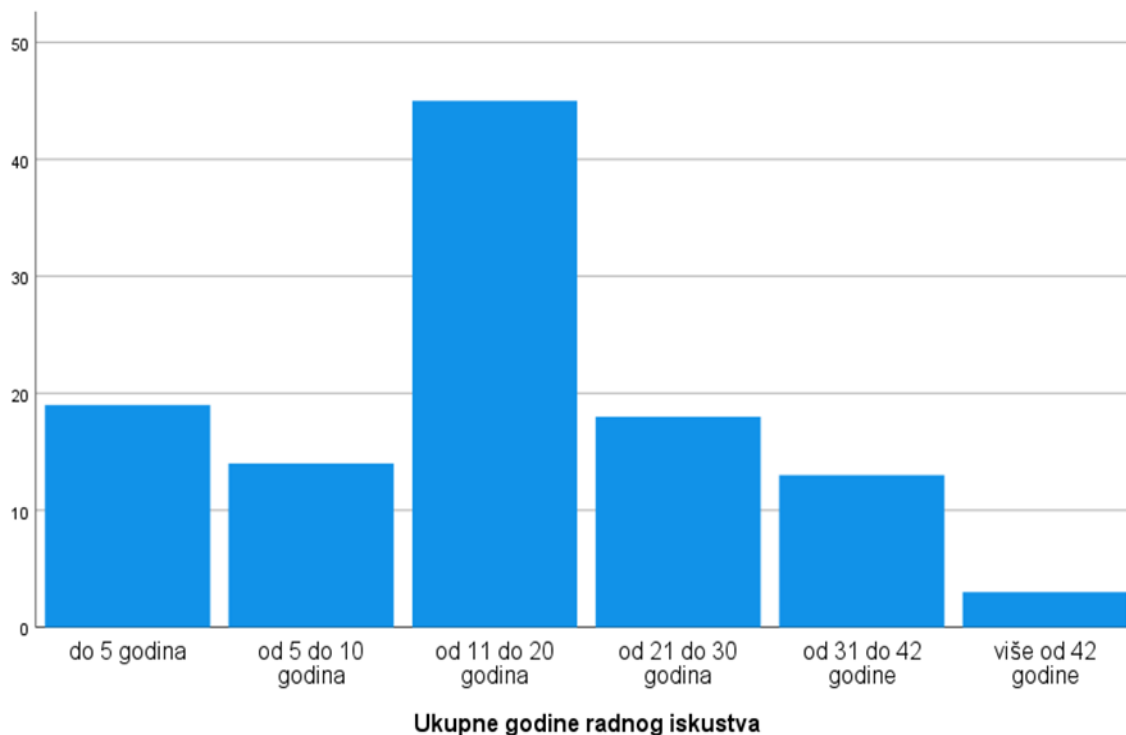

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajateljice*

Slijedeći, graf 5. prikazuje distribuciju ukupnog radnog iskustva među odgajateljima, s različitim vremenskim intervalima. Najveći broj odgajatelja ima iskustvo u rasponu od 11 do 20 godina, što ukazuje na značajnu količinu stručnosti unutar profesije. Manji broj odgajatelja ima iskustvo do 5 godina ili više od 42 godine, što može ukazivati na nedavne ulaske u profesiju, odnosno na veterane u polju. Ovaj graf može biti koristan za analizu trendova u zapošljavanju i razvoju karijere unutar sektora odgoja.

Graf 5. Ukupne godine radnog iskustva odgajateljica

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajateljice*

Od ukupnog broja ispitanih odgajatelja, kao jedan od nedostataka u okolini njihovog radnog okruženja, njih najviše odabire nedovoljnu opremljenost za individualizirano i prilagođeno učenje (57,1%). Nadalje, 12,5% smatra da je to nedostatak adekvatne udobnosti u radnom prostoru; 20,5% da je to nedovoljna sigurnost objekta ili okoline; 25,0% da je to nepraktičnost prostora koji otežava obavljanje poslova; 40,2% da je to nedostatak stimulativnih elemenata koji potiču kreativnost kod djece i odgajatelja te 28,6% smatra da je to ograničena funkcionalnost prostora koja može ometati rad i aktivnost s djecom.

Naredne tri tablice odnose se na poduzorak odgajatelja. Tablica 5. prikazuje distribucije nominalnih varijabli, tablica 6. distribucije ordinalnih varijabli s pripadajućom aritmetičkom sredinom i standardnom devijacijom, a tablica 7. frekvencije i postotke varijable s mogućnosti višestrukog odgovora.

Tablica 5. Frekvencije i postoci nominalnih varijabli na poduzorku odgajateljica (N = 112)

	N (%)			
	Da	Ne	Ne znam	Ne želim odgovoriti
1. (Q2) Jesu li prostorije opremljene didaktičkim materijalima koji kod Vas potiču kreativnost, kao i kreativno izražavanje kod djece?	84 (75,0)	19 (17,0)	8 (7,1)	1 (0,9)
2. (Q3) Jesu li prostori koji su namijenjeni i za odgajatelje i djecu opremljeni tehničkom opremom koja podržava suvremene metode rada sa djecom u Vašoj predškolskoj ustanovi, kao što su: interaktivne ploče, tableti, računala (laptopi), projektori, digitalne kamere, audiološka oprema i sl.?	23 (20,5)	84 (75,0)	2 (1,8)	3 (2,7)
3. (Q6) Možete li reći da se u Vašem radnom okruženju posvetila pozornost na osiguravanje fizičke sigurnosti djece, npr. sigurne i uzrastu primjerene igračke, zaštitne ograde, sigurni podovi, primjeren namještaj i sl.?	79 (70,5)	19 (17,0)	9 (8,0)	5 (4,5)
4. (Q7) Uključuje li Vaš radni prostor sustave zaštite od požara poput detektora dima, protupožarnih aparata i jasnih evakuacijskih planova?	100 (89,3)	3 (2,7)	8 (7,1)	1 (0,9)
5. (Q8) Osigurava li se, prema Vašem mišljenju, u Vašem radnom okruženju primjerena higijena prostora koji je	90 (80,4)	10 (8,9)	6 (5,4)	6 (5,4)

isključivo odgajateljima?	namijenjen			
6. (Q9) Osigurava li se, prema Vašem mišljenju, u Vašem radnom okruženju primjerena higijena prostora koji je namijenjen i za odgajatelje i za djecu?	92 (82,1)	14 (12,5)	4 (3,6)	2 (1,8)
7. (Q10) Može li se, prema Vašem mišljenju, Vaš radni prostor lako prilagođavati i koristiti za različite aktivnosti i potrebe djece?*	86 (76,8)	15 (13,4)	10 (8,9)	1 (0,9)
	Visoka raznolikost	Srednja raznolikost	Niska raznolikost	
(Q1) Kako biste ocijenili raznolikost didaktičkih materijala dostupnih u Vašem radnom okruženju?	42 (27,5)	62 (55,4)	8 (7,1)	
	Malo prostora	Osrednje prostora	Iznimno puno prostora	
(Q4) Koliko je prostora posvećeno za aktivnosti na otvorenom i za aktivnosti s prirodnim elementima u Vašem radnom okruženju? Kada se govori o prirodnim elementima misli se na različite biljke, cvijeće, drveće, grmlje, vodu, neoblikovani prirodni materijal (pijesak, zemlja, kamenje i sl.).	25 (22,3)	62 (55,4)	25(22,3)	

*Napomena: izvorne kategorije glase 1=može; 2=ne može; 3=ne mogu procijeniti; 4=ne želim odgovoriti

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajateljice*

Bitno je naglasiti da je iz tablice 5. evidentno kako većina odgajateljica (75%) smatra da prostori nisu adekvatno opremljeni tehničkom opremom koja podržava suvremene metode rada. Isto ukazuje na potrebu za poboljšanjem infrastrukture u predškolskim ustanovama kako bi se omogućilo efikasnije korištenje novih tehnologija u edukativne svrhe. Takav nalaz je važan za razumijevanje trenutnih uvjeta u kojima odgajatelji rade i potencijalnih područja za unaprjeđenje.

Tablica 6. Deskriptivni opis ordinalnih varijabli na poduzorku odgajateljica (N = 112)

	1	2	3	4	5	<i>M</i>	<i>SD</i>
	Iznimno loše				Iznimno dobro		
1. (Q5) Kako biste ocijenili sigurnost i funkcionalnost prostora za igru i boravak djece u Vašem radnom okruženju?	0,0%	8,0%	29,5%	48,2%	14,3%	3,69	0,82
	Iznimno loša razina sigurn. mjera				Iznimno dobra razina sigurnosnih mjera		
2. (Q11) Kako biste ocijenili, prisustvo i učinkovitost sigurnosnih mjera u Vašoj predškolskoj ustanovi, poput automatskog sustava zatvaranja glavnih vrata vrtića, zaštitnih ograda i zaštitnih mreža?	4,5%	17,9%	27,7%	36,6%	13,4%	3,37	1,07

	Iznimno loša motivacija za rad				Iznimno dobra motivacija za rad		
3. (Q12) Ako bi elementi kvalitetne okoline bili: udobnost prostora, sigurnost, funkcionalnost, stimulativnost i opremljenost materijalima, kako razina kvalitete Vaše radne okoline utječe na Vašu motivaciju za rad sa djecom?	0,0%	2,7 %	33,0 %	42,0 %	22,3%	3,84	0,80
	Potpuni nedostatak podrške				Iznimna posvećenost i podrška		
4. Kako biste ocijenili razinu podrške i podizanja kvalitete okoline od strane stručnih suradnika i ravnatelja u Vašoj predškolskoj ustanovi?	1,8%	12,5 %	40,2 %	28,6 %	17,0%	3,46	0,98
	Iznimno loša kvaliteta okoline				Iznimna kvaliteta okoline		
5. (Q15) Kako biste ocijenili, prema Vašem mišljenju, kvalitetu okoline Vašeg radnog okruženja?	1,8%	4,5 %	29,5 %	50,9 %	13,4%	3,70	0,83

	Nebitna mi je kvaliteta okoline				Iznimno mi je bitna kvaliteta okoline	
6. Prema Vašem mišljenju, koliko za Vas važna kvaliteta okoline za Vašu motivaciju i angažman u neposrednom radu s djecom?	0,0%	2,7%	8,0%	32,1%	57,1%	4,44 0.76

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajateljice*

Analizirajući podatke tablice 6. zaključuje se kako većina odgajateljica (48,2%) ocjenjuje sigurnost i funkcionalnost prostora za igru i boravak djece kao dobru, značajan postotak (14,3%) smatra da je razina sigurnosti i funkcionalnosti vrlo dobra. Srednja vrijednost (M) je 3,69 s relativno niskom standardnom devijacijom (SD) od 0,82 što ukazuje na konzistentnost u pozitivnim ocjenama. Iz rezultata je također evidentno da odgajatelji generalno smatraju da su sigurnosne mjere ustanove adekvatne, s većinom (36,6%) koji ih ocjenjuju kao dobre. Srednja vrijednost ocjena je 3,37 s nešto većom standardnom devijacijom od 1,07, što ukazuje na veću varijabilnost u mišljenjima ispitanika.

Većina odgajatelja (42,0%) osjeća da kvalitetna okolina pozitivno utječe na njihovu motivaciju za rad. Srednja vrijednost je visoka (3,84) s niskom standardnom devijacijom (0,80), što pokazuje snažan konsenzus o važnosti kvalitetne okoline za motivaciju što može biti iznimno indikativan rezultat istraživanja.

Najindikativniji rezultat tablice 6. moguće je onaj koji se odnosi na činjenicu da značajan broj odgajateljica (57,1%) smatra kvalitetu okoline iznimno bitnom za svoju motivaciju i angažman u radu s djecom. Srednja vrijednost je najviša (4,44) s najnižom standardnom devijacijom (0,76), što pokazuje snažan konsenzus o važnosti kvalitetne okoline.

Tablica 7. Frekvencije i postoci varijable s mogućnosti višestrukog odgovora na poduzorku odgajateljica (N = 112)

	N (%)*
Što biste od navedenog izabrali kao nedostatke u okolini Vašeg radnog okruženja	
1. Nedostatak adekvatne udobnosti u radnom prostoru.	14 (12,5)
2. Nedovoljna sigurnost objekta ili okoline.	23 (20,5)
3. Nepraktičnost prostora koji otežava obavljanje poslova.	28 (25,0)
4. Nedostatak stimulativnih elemenata koji potiču kreativnost kod djece i odgajatelja.	45 (40,2)
5. Nedovoljna opremljenost za individualizirano i prilagođeno učenje.	64 (57,1)
6. Ograničena funkcionalnost prostora koja može ometati rad i aktivnosti s djecom.	32 (28,6)

*N = 206 = ukupni broj odgovora (ispitanici su mogli maksimalno označiti tri odgovora, ali neki su označili i manje); postotak označava koliko je ispitanika odabralo taj odgovor

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajateljice*

U sklopu analize radnog okruženja odgajateljica, identificirani su ključni nedostaci koji utječu na kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa. Prema rezultatima tablice 7., primarni izazov predstavlja nedostatak adekvatne opremljenosti za individualizirano i prilagođeno učenje, što je istaknuto od strane 57,1% odgajatelja.

Također, značajan broj (40,2%) percipira deficit stimulativnih elemenata kao ograničavajući faktor za razvoj kreativnosti dok su nepraktičnost i ograničena funkcionalnost prostora, navedene od 25,0% i 28,6% ispitanika. Navedeno dodatno naglašava potrebu za optimizacijom prostornih resursa. Manje izražena, ali i dalje prisutna zabrinutost, odnosi se na adekvatnost udobnosti i sigurnosti radnog prostora.

Nalazi upućuju na imperativ unaprjeđenja infrastrukturnih i materijalnih uvjeta u predškolskim ustanovama, s ciljem stvaranja stimulativnijeg i sigurnijeg okruženja koje će pozitivno utjecati na motivaciju odgajatelja i razinu kvalitete odgojno-obrazovne prakse.

7.5. Testiranje hipoteza

Postavljene hipoteze testirane su na poduzorku odgajateljica (N=112) te se temelje na tri temeljna konstrukta. Kako bi bilo moguće konstruirati indekse pomoću varijabli koje predstavljaju temeljne konstrukte, bilo ih je potrebno rekodirati. Nominalne varijable s četiri kategorije rekodirane su tako da odgovor *da* dobiva vrijednost 1, a odgovor *ne* vrijednost 0, dok su odgovori *ne znam* i *ne želim odgovoriti* tretirani kao *missing* vrijednosti. Čestica *Kako biste ocijenili raznolikost didaktičkih materijala dostupnih u Vašem radnom okruženju?* rekodirana je tako da kategorija *visoka raznolikost* dobiva vrijednost 1, a kategorije *srednja raznolikost* te *niska raznolikost* dobivaju vrijednost 0. Čestica *Koliko je prostora posvećeno za aktivnosti na otvorenom i za aktivnosti s prirodnim elementima u Vašem radnom okruženju? Kada se govori o prirodnim elementima misli se na različite biljke, cvijeće, drveće, grmlje, vodu, neoblikovani prirodni materijal (pijesak, zemlja, kamenje i sl.).* rekodirana je tako da kategorija *iznimno puno prostora* dobiva vrijednost 1, a kategorije *osrednje prostora* i *malo prostora* vrijednost 0.

Ordinalne varijable s skalom od pet stupnjeva rekodirane su tako da stupnjevi jedan (iznimno loše), dva i tri dobivaju vrijednost 0, a četiri i pet (iznimno dobro) vrijednost 1. Način rekodiranja pojedinih čestica dodatno je objašnjen ispod tablice 8.

Prvi konstruirani indeks je opremljenost okoline koju čine čestice *Jesu li prostorije opremljene didaktičkim materijalima koji kod Vas potiču kreativnost, kao i kreativno izražavanje kod djece?; Jesu li prostori koji su namijenjeni i za odgajatelje i djecu opremljeni tehničkom opremom koja podržava suvremene metode rada sa djecom u Vašoj predškolskoj ustanovi, kao što su: interaktivne ploče, tableti, računala (laptopi), projektori, digitalne kamere, audiološka oprema i sl.?*; *Uključuje li Vaš radni prostor sustave zaštite od požara poput detektora dima, protupožarnih aparata i jasnih evakuacijskih planova?; Kako biste ocijenili raznolikost didaktičkih materijala dostupnih u Vašem radnom okruženju?; Koliko je prostora posvećeno za aktivnosti na otvorenom i za aktivnosti s prirodnim elementima u Vašem radnom okruženju? Kada se govori o prirodnim elementima misli se na različite biljke, cvijeće, drveće, grmlje, vodu,*

neoblikovani prirodni materijal (pijesak, zemlja, kamenje i sl.). Teorijski raspon razine opremljenosti okoline je od 0 do 5, s obzirom da ga čini ukupno pet rekodiranih varijablu od kojih svaka ima dvije kategorije s vrijednostima 0 ili 1. Prosječni rezultat na indeksu razine opremljenosti okoline je 2,67, a disperzija odgovora oko prosječnog rezultata je 1,12 što nam ukazuje na to da odgajatelji u prosjeku ocjenjuju opremljenost svojeg radnog okruženja nešto više od srednje vrijednosti raspona koji je definiran od 0 do 5. Ovaj rezultat implicira da postoji određena razina opremljenosti, ali i prostor za poboljšanje. Disperzija odgovora, izražena standardnom devijacijom od 1,12, odražava varijabilnost u percepciji odgajatelja, neke od njih smatraju svoje okruženje znatno bolje opremljenim nego što to pokazuje prosjek, dok druge smatraju da je opremljenost znatno lošija. Ova varijabilnost u odgovorima može ukazivati na neujednačenost u razinama opremljenosti različitih predškolskih ustanova ili na subjektivne procjene odgajateljica o tome što konstituira *adekvatnu opremljenost*.

Drugi konstruirani indeks je percepcija odgajateljica o sigurnosti i kvaliteti okoline koju čine čestice *Možete li reći da se u Vašem radnom okruženju posvetila pozornost na osiguravanje fizičke sigurnosti djece, npr. sigurne i uzrastu primjerene igračke, zaštitne ograde, sigurni podovi, primjeren namještaj i sl.?*; *Osigurava li se, prema Vašem mišljenju, u Vašem radnom okruženju primjerena higijena prostora koji je isključivo namijenjen odgajateljima?*; *Osigurava li se, prema Vašem mišljenju, u Vašem radnom okruženju primjerena higijena prostora koji je namijenjen i za odgajatelje i za djecu?*; *Može li se, prema Vašem mišljenju, Vaš radni prostor lako prilagođavati i koristiti za različite aktivnosti i potrebe djece?*; *Kako biste ocijenili sigurnost i funkcionalnost prostora za igru i boravak djece u Vašem radnom okruženju?*; *Kako biste ocijenili, prisustvo i učinkovitost sigurnosnih mjera u Vašoj predškolskoj ustanovi, poput automatskog sustava zatvaranja glavnih vrata vrtića, zaštitnih ograda i zaštitnih mreža?* te čestica *Kako biste ocijenili, prema Vašem mišljenju, kvalitetu okoline Vašeg radnog okruženja?*.

Teorijski raspon indeksa percepcije odgajatelja o sigurnosti i kvaliteti okoline je od 0 do 7 s obzirom da ga čini sedam rekodiranih čestica od kojih svaka ima dvije kategorije s vrijednostima 0 ili 1. Prosječni rezultat na indeksu percepcije ispitanika o sigurnosti i kvaliteti okoline je 1,77, a disperzija odgovora oko prosječnog rezultata je 1,19.

Rezultat sugerira da odgajatelji u prosjeku percipiraju razinu sigurnosti i kvalitete svojeg radnog okruženja kao relativno nisku, s obzirom na teorijski maksimum od 7. Podatak implicira da postoji značajan prostor za poboljšanje u percepciji sigurnosti i kvalitete okoline u predškolskim ustanovama. Disperzija odgovora, izražena standardnom devijacijom od 1,19, ukazuje na to da među odgajateljima postoji raznolikost mišljenja, neke od njih mogu imati pozitivniju percepciju, dok druge mogu smatrati da su sigurnost i kvaliteta okoline znatno lošiji. Ova varijabilnost u odgovorima može biti odraz različitih iskustava i uvjeta unutar različitih predškolskih ustanova.

Treći temeljni konstrukt je motivacija odgajatelja u radu s djecom te ga predstavlja čestica *Ako bi elementi kvalitetne okoline bili: udobnost prostora, sigurnost, funkcionalnost, stimulativnost i opremljenost materijalima, kako razina kvalitete Vaše radne okoline utječe na Vašu motivaciju za rad sa djecom?*. Teorijski raspon ove ordinalne varijable je od 1 do 5 s obzirom da ima pet stupnjeva. Prosječni rezultat na varijabli je 3,84, a disperzija odgovora oko prosječnog rezultata je 0,80. Disperzija odgovora oko prosječnog rezultata znači da su odgovori ispitanika uglavnom blizu prosječne vrijednosti od 3,84, s malim varijacijama. Standardna devijacija od 0,80 ukazuje na to da većina odgovora nije previše različita od prosjeka, što sugerira da postoji određena konzistentnost u percepciji kvalitete radne okoline i njezinog utjecaja na motivaciju odgajateljica.

Kolmogorov-Smirnov testom testirana je normalnost distribucija kreiranih indeksa razine opremljenosti okoline, percepcije odgajatelja o kvaliteti okoline te ordinalne varijable koja predstavlja konstrukt motivacije ispitanika u radu s djecom. Zaključeno je, uz 5% rizika, da sve tri distribucije odstupaju značajno od normalne ($t = 0,198$; $p < 0,001$; $t = 0,271$; $p < 0,001$; $t = 0,220$; $p < 0,001$). Rezultati testa ukazuju na to da sve tri distribucije značajno odstupaju od normalne distribucije.

Budući da su sve p vrijednosti manje od 0,001, isto nam ukazuje da postoji manje od 0,1% šanse da su ove distribucije normalne, što je znatno ispod uobičajenog praga od 5% za odbacivanje nulte hipoteze o normalnosti.

Tablica 8. prikazuje deskriptivni opis navedenih konstrukata i test normalnosti njihove distribucije.

Tablica 8. Deskriptivni opis konstrukata i test normalnosti distribucije

Konstrukt	Varijable*	Teorijski raspon	M	SD	Normalnost distribucije (p)
Razina opremljenosti okoline	Q2, Q3, Q7 ¹ , Q1 ² , Q4 ³	0-5	2,67	1,12	<0,001
Percepcija odgajateljica o sigurnosti i kvaliteti okoline	Q6, Q8, Q9, Q10 ¹ , Q5, Q11, Q15 ⁴	0-7	1,77	1,19	<0,001
Motivacija u radu s djecom	Q12	1-5	3,84	0,80	<0,001

Napomene. *Kodovi pojedinih varijabli koje čine temeljne konstrukte povezani su s njihovim formulacijama u Tablici 5. i Tablici 6.; način rekodiranja:
 1 - varijable Q2, Q3, Q7, Q6, Q8, Q9, Q10 rekodirane su tako da je odgovor *da*=1; odgovor *ne*=0; odgovori *ne znam* i *ne želim odgovoriti* predstavljaju missing vrijednosti
 2 - varijabla Q1 rekodirana je tako da odgovor *visoka raznolikost*=1; odgovori *srednja raznolikost* i *niska raznolikost*=0
 3 - varijabla Q4 rekodirana je tako da odgovor *iznimno puno prostora*=1; odgovori *osrednje prostora* i *malo prostora*=0
 4 - varijable Q5, Q11, Q15, Q12 i Q16 rekodirane su tako da odgovori 1 (iznimno loše), 2 i 3=0; odgovori 4 i 5 (iznimno dobro)=1

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajateljice*

Prva hipoteza je pretpostavila pozitivnu povezanost između razine opremljenosti okoline i percepcije odgajateljica o sigurnosti i kvaliteti okoline. Korištenjem bivarijatne analize i izračunom Kendall Tau B koeficijenta korelacije, utvrđeno je da postoji statistički značajna pozitivna povezanost ($b = 0,360$; $p < 0,001$), što ukazuje na to da kako se poboljšava opremljenost okoline, tako raste i percepcija odgajateljica o sigurnosti i kvaliteti te iste okoline. Ovaj nalaz podržava hipotezu i ukazuje na potencijalne smjernice za poboljšanje uvjeta rada odgajateljica. Jačina utvrđene povezanosti je umjerena, što implicira da iako postoji povezanost, ona nije izrazito jaka i postoje i drugi faktori koji mogu utjecati na percepciju odgajateljica. Ovo je važno za razumijevanje složenosti faktora koji oblikuju percepciju sigurnosti i kvalitete okoline. Druga hipoteza je istraživala povezanost između percepcije odgajatelja o sigurnosti i kvaliteti okoline i njihove motivacije u radu s djecom. Rezultati su pokazali da postoji

još jača povezanost ($b = 0,476$; $p < 0,001$), što sugerira da percepcija kvalitete okoline ima značajan utjecaj na motivaciju odgajatelja.

Navedeni nalaz je posebno značajan jer ukazuje na to da poboljšanje uvjeta rada može imati pozitivan učinak na motivaciju odgajatelja, što je ključno za kvalitetu rada s djecom. Iako su utvrđene pozitivne umjerene povezanosti, zanimljivo je primijetiti da je prosječni rezultat na indeksu percepcije odgajatelja o sigurnosti i kvaliteti okoline relativno nizak ($M = 1,77$). Navedeno ukazuje na postojanje prostora za poboljšanje i da bi daljnje istraživanje trebalo istražiti uzroke ovakve percepcije. Tablica 9. detaljno prikazuje opisane korelacije i pruža vizualni prikaz rezultata. Analizom tablice možemo bolje razumjeti distribuciju rezultata i jačinu povezanosti između ispitivanih varijabli.

Tablica 9. Korelacije temeljnih konstrukata

Parovi varijabli	b	p	N
Razina opremljenosti okoline - percepcija odgajateljica o sigurnosti i kvaliteti okoline	0,360	<0,001	91
Percepcija odgajateljica o kvaliteti okoline - motivacija u radu s djecom	0,476	<0,001	112

Izvor: Obrada autorice u programu SPSS (verzija 27), na temelju podataka iz ankete *Odgajateljice*

Dobiveni rezultati pružaju temelj za daljnje razmatranje i razvoj strategija koje bi mogle doprinijeti poboljšanju percepcije odgajatelja o sigurnosti i kvaliteti okoline, kao i njihove motivacije u radu s djecom. Navedene strategije razvijale bi se na temelju dobivenih rezultata iz tablice 9, koji pokazuju korelacije između razine opremljenosti okoline, percepcije odgajatelja o kvaliteti okoline i njihove motivacije u radu.

U odnosu na postavljene ciljeve ovog istraživanja pokazalo se da razina opremljenosti okoline u odgojno-obrazovnim ustanovama ima značajan utjecaj na percepciju odgajatelja o sigurnosti i kvaliteti okoline, što potvrđuje važnost pružanja adekvatne opreme i resursa kako bi se stvorilo poticajno okruženje za odgajatelje i djecu. Uvid u to kako ispitanici procjenjuju sigurnost okoline u kojoj rade pruža bolje razumijevanje faktora koji utječu na njihovu percepciju kvalitete. Navedena spoznaja ključna je za razvoj strategija koje će unaprijediti uvjete rada i potaknuti pozitivnu percepciju među odgajateljima.

Daljnja analiza je pokazala umjerenu povezanost između percepcije kvalitete okoline i motivacije odgajatelja u radu s djecom. Rezultati ukazuju na to da poboljšanje percepcije kvalitete okoline može imati pozitivan učinak na motivaciju odgajatelja, što je od neprocjenjive vrijednosti za kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa. Razumijevanje kako različiti aspekti opremljenosti okoline, poput prostornih uvjeta i dostupnosti materijala za igru i učenje, utječu na percepciju sigurnosti i kvalitete, omogućuje identifikaciju ključnih elemenata koji doprinose zadovoljstvu odgajatelja i njihovoj motivaciji.

Analiza utjecaja percepcije kvalitete radnog okruženja na zadovoljstvo odgajatelja ukazuje na potencijal za optimizaciju, a dobiveni rezultati mogu poslužiti kao osnova za formuliranje strategija koje će doprinijeti poboljšanju infrastrukture u pedagoškim institucijama.

8. ZAKLJUČAK

Zaključno, diplomski rad *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova* pruža analizu faktora koji doprinose kvaliteti odgojno-obrazovnog okruženja i njegovom utjecaju na razvoj djece i motivaciju odgajatelja. Istraživanje provedeno među 129 ispitanika uključujući 17 ravnatelja i 112 odgajatelja Istarske županije otkriva složenost i raznolikost predškolskih ustanova te pruža uvid u percepcije i iskustva onih koji su izravno uključeni u odgoj i obrazovanje.

U kontekstu poduzorka ravnateljica, koje su pretežno visoko obrazovane s bogatim radnim iskustvom i djeluju u institucijama smještenim u urbanim područjima s razvijenom infrastrukturuom, postaje jasno da je nužno uzeti u obzir lokalne specifičnosti i dostupne resurse. Takav pristup je ključan pri kreiranju i implementaciji strategija za unapređenje kvalitete okoline u predškolskim ustanovama

Rezultati istraživanja ističu prirodni okoliš i otvorene prostore kao ključne poticaje istraživanja i razvoja djece, prema mišljenju većine ravnateljica. Sigurnost, inspirativni materijali, funkcionalnost prostora, suradnja s roditeljima, edukacija odgojnog kadra, i podrška i mentorstvo odgajateljima također su prepoznati kao važni elementi. Međutim, izazovi poput nedostatka financijskih sredstava i potrebe za kontinuiranim stručnim usavršavanjem odgojnog kadra ukazuju na prepreke koje je potrebno prevladati kako bi se održala visoka kvaliteta okoline i pedagoških praksi.

Odgajatelji su izrazili zabrinutost zbog nedovoljne opremljenosti za individualizirano učenje, nedostatka udobnosti u radnom prostoru, sigurnosti objekta, nepraktičnosti prostora, nedostatka stimulativnih elemenata i ograničene funkcionalnosti prostora. Navedeni odgovori naglašavaju potrebu za sveobuhvatnim pristupom unapređenju predškolskih ustanova, gdje se uzima u obzir širok spektar potreba i izazova.

Kroz teorijski okvir i pripadajuće istraživanje *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova Istarske županije* ovaj rad pridonosi širem razumijevanju utjecaja kvalitete okoline na sve aspekte predškolskog obrazovanja. Tema i istraživanje ovog rada može

postaviti temelje za buduće inicijative i istraživanja usmjerena na stvaranje optimalnih uvjeta za rast i razvoj djece.

U promišljanju o akcijama koje bi se mogle poduzeti, u odnosu na temu i istraživanje rada, ističe se mogućnost za daljnjim istraživanjem koje će se fokusirati na razvoj sveobuhvatnih strategija za rješavanje identificiranih izazova u predškolskom odgoju i obrazovanju. Provedeno istraživanje moglo bi uključiti detaljnu analizu postojećih uvjeta i praksi, kao i identifikaciju ključnih područja koja zahtijevaju poboljšanja. Strategije bi trebale biti usmjerene na osiguravanje adekvatne opremljenosti, poticanje suradnje s roditeljima i zajednicom, te unapređenje sigurnosti i funkcionalnosti odgojno-obrazovnih prostora.

Naredna istraživanja bi, ukoliko za takvo što postoji mogućnost, trebala uključivati multidisciplinarni pristup, kombinirajući znanja iz pedagogije, psihologije, arhitekture i dizajna, kako bi se stvorila okolina koja je ne samo sigurna i funkcionalna, već i inspirativna i poticajna za djecu i odgajatelje. Također, važno je razmotriti financijske aspekte i tražiti održive modele financiranja koji će omogućiti dugoročna ulaganja u kvalitetu predškolskih ustanova.

Promicanje najboljih praksi trebalo bi uključivati razvoj i diseminaciju smjernica temeljenih na dokazima, koje će odgajateljima i ravnateljima pružiti jasne upute za implementaciju inovativnih pedagoških metoda i tehnika. Osim toga, potrebno je osigurati kontinuiranu profesionalnu podršku i edukaciju odgajatelja, kako bi se osiguralo da su u stanju primjenjivati nove prakse i prilagoditi se promjenjivim potrebama djece. Kroz integrirani pristup, moguće je postići značajne promjene koje će doprinijeti stvaranju okoline koja će podržavati optimalan razvoj svakog djeteta i pružiti odgajateljima potrebne resurse za visokokvalitetan rad. Istraživanja i razvoj strategija od iznimne su važnosti za kreiranje temelja budućeg razvoja predškolskog odgoja i obrazovanja, garantirajući da svako dijete dobije optimalne uvjete za uspješan početak.

9. LITERATURA

1. BANDURA, A. (1977.) *Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change*. Psychological Review. [on line] god. LXXXII, br. 2, str. 191 – 215. Dostupno na: <https://dreuarchive.cra.org/2007/Tolbert/self-efficacy.pdf> [pristupljeno: 23.05.2024.]
2. BAŠIĆ, S. (2011.) *Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori*. [on line] Pedagogijska istraživanja, 8(2), str. 216-216. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/116671> [pristupljeno: 04.05.2024.]
3. BROZD, V. (2016.) *Uloga okoline u nastanku i prevenciji nepoželjnog ponašanja kod djece*. [on line] Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:835374> [pristupljeno: 10.03.2024.]
4. CAPAK et al. (2015.) *Zdravstveno-ekološki čimbenici u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj*. [on line] Dostupno na: https://www.hzjz.hr/download/DIZAJN_BROSURE_HZJZ_WEB.pdf [pristupljeno: 24.03.2024.]
5. CENTER ON THE DEVELOPING CHILD (2007.) *The Science of Early Childhood Development (InBrief)*. [on line] Dostupno na: <https://developingchild.harvard.edu/resources/inbrief-science-of-ecd/> [pristupljeno: 11.06.2024.]
6. ĐURANOVIĆ, M., KLASNIĆ, I., i MATEŠIĆ, I. (2020.) *Poticanje dječje kreativnosti u predškolskim ustanovama*. [on line] Školski vjesnik, 69(1), str. 89-110. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/360104#> [pristupljeno: 24.03.2024.]
7. EUROPSKA KOMISIJA (2019.) *Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2019. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje*. [on line] Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32019H0605%2801%29> [pristupljeno: 25.05.2024.]

8. EUROPSKA KOMISIJA-EACEA-EURYDICE (2019.) *Ključni podaci o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju u Europi*. [on line] Dostupno na: https://www.eurydice.hr/cms_files/publications/kc-ecec-report-2019-hr.pdf [pristupljeno: 27.03.2024.]
9. EVANS, I.E. (1988.) *Graditelji psihologije: razgovori sa stvaralačkim priložnicima*. Beograd. Nolit
10. GABRIŠA, P. (2021.) *Što je pozitivno radno okruženje i kako ga stvoriti i očuvati*. [on line] Web časopis Vjesnik dentalne medicine br. 42 Dostupno na: <https://odvazise.com/files/Radno%20okruzenje.pdf> [pristupljeno: 10.03.2024.]
11. GOJKOV, G. et al. (2015.) *NTC Learning System and Divergent Production*. [on line] Research in Pedagogy, v5 n1 p109-128. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1149515.pdf> [pristupljeno: 11.06.2024.]
12. HAKLIČKA, M. (2020.) *Prostorno-materijalno okruženje dječjih jaslica*. [on line] Završni rad, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:69161210.03.2024> [pristupljeno 10.03.2024.]
13. HANSEN SANDSETER, E., STORLI, R., SANDO, O. (2022.) *The dynamic relationship between outdoor environments and children's play*. [on line] International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education, 50(1), 97-110. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/03004279.2020.1833063?needAccess=true> [pristupljeno: 24.03.2024.]
14. HANSEN, K. A., KAUFMANN, R. K., WALSH, K. B. (2001.) *Kurikulum za vrtiće: razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina: priručnik br. 3*. Zagreb: Korak po korak.
15. HERCIGONJA, Z. (2021.) *Razvoj pedagoške misli kroz povijest*. [on line] Varaždinski učitelj, 4(5), str. 31-42. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/246214> [pristupljeno: 28.03.2024.]
16. HRESTAK, N. (2023.) *Adekvatan prostor, oprema i sredstva za provođenje kinezioloških aktivnosti u dječjim vrtićima*. [on line] Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:780863> [pristupljeno: 10.03.2024.]

17. JEŽIĆ, M. (2021.) *Prostorno okruženje dječjeg vrtića*. [on line] Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg:2663/datastream/PDF/view> [pristupljeno: 10.03.2024.]
18. KLAJČ, Z., TOPIĆ, D. (2015.) *Električna rasvjeta u zgradi*. [on line] Građevinski fakultet Osijek. Dostupno na: <https://pdfcoffee.com/elektrina-rasvjeta-u-zgradi-autori-docdrsc-zvonimir-klai-diplingel-danijel-topi-diplingel-pdf-free.html> [pristupljeno: 11.03.2024.]
19. KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA (1989.) Ugovor br. 27531. [on line] Serija ugovora Ujedinjenih naroda, 1577, str. 3-178. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> [pristupljeno 29.03.2024.]
20. KOSTOVIĆ-VRANJEŠ, V. (2015.) *Baština - polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj*. [on line] Školski vjesnik, 64(3), str. 439-452. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/151365> [pristupljeno: 13.04.2024.]
21. LEPIČNIK VODOPIVEC, J. (2007.) *Prvi koraci u odgoju i obrazovanju za okoliš*. Kraljevo. Alisa press.
22. LUJIĆ, M. (2020.) *Odgoj za okoliš, odgoj u okolišu ili prirodni odgoj?*. [on line] Acta Iadertina, 17(1). Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/335625162.pdf> [pristupljeno: 10.03.2024.]
23. LJUBETIĆ, M. (2009.) *Vrtić po mjeri djeteta, priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb. Školske novine
24. MALEŠ, D., MILANOVIĆ, M., STRIČEVIĆ, I. (2003.) *Živjeti i učiti prava - Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja*. [on line] Dostupno na: <https://wp.ffzg.unizg.hr/hre-edc/files/2015/02/%C5%BDivjeti-i-u%C4%8Diti-prava.pdf> [pristupljeno: 13.04.2024.]
25. MARIĆ, Ž. (2023.) *Vanjski prostor- poticajno okruženje za tjelesnu aktivnost djece i učenje*. [on line] ERS, 32.(45.), str. 23-30. Dostupno na: <https://doi.org/10.54478/ers.32.45.4> [pristupljeno: 24.03.2024.]
26. MARUSTERI, M., i BACAREA, V. (2010.) *Kako odabrati pravi test za procjenu statističke značajnosti razlike između skupina?* [on line] Biochemia Medica,

- 20(1), str. 15-32. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/47847> [pristupljeno: 17.06.2024.]
27. MATKOVIĆ, T. et al. (2019.) *Raditi u dječjim vrtićima: rezultati istraživanja uvjeta rada u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju*. [on line] Dostupno na: <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/932/1/Raditi%20u%20dje%C4%8Djim%20vrti%C4%87ima.pdf> [pristupljeno: 24.03.2024.]
28. MILJAK, A. (1996.) *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica. Persona.
29. MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE (2020.) *Modeli i preporuke za provedbu nastave u 2020-2021*. [on line] Dostupno na: [https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202020-2021%20\(29.8.2020\).pdf](https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202020-2021%20(29.8.2020).pdf) [pristupljeno: 29.03.2024.]
30. MOHORIĆ, M., i NENADIĆ-BILAN, D. (2019.) *Učestalost i oblici suradnje odgojitelja i roditelja u katoličkim vrtićima u odnosu na javne i privatne dječje vrtiće u Zadarskoj županiji*. [on line] *Obnovljeni Život*, 74.(2.), str. 249-260. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/219971> [pristupljeno: 24.03.2024.]
31. MOSES, A. (2021.) *Individuality and Inclusive Practices for Early Childhood*. [on line] National Association for the Education of Young Children, vol.76, no. 4. Dostupno na: <https://www.naeyc.org/resources/pubs/yc/winter2021/inclusive-practices> [pristupljeno: 11.06.2024.]
32. MUŽIĆ, V. (2004.) *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Educa
33. NARODNE NOVINE (2008.) *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*. [on line] Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html [pristupljeno: 10.03.2024.]
34. NARODNE NOVINE (2015.) *Nacionalni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje*. [on line] Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Naci>

- [onalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf](#) [pristupljeno: 24.03.2024.]
35. NARODNE NOVINE (2019.) *Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj za osnovne i srednje škole.* [on line] Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Medupredmetne/Kurikulum%20medupredmetne%20teme%20Odrzivi%20razvoj%20za%20osnovne%20i%20srednje%20skole.pdf> [pristupljeno: 13.04.2024.]
36. NARODNE NOVINE (2022.) *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju.* [on line] Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju> [pristupljeno: 27.03.2024.]
37. NEPOZNATI AUTOR (2020.) *Senzorima do boljeg zraka u vrtićima i školama.* [on line] Dostupno na: <https://www.energetika-net.com/zastita-okolisa/senzorima-do-boljeg-zraka-u-vrticima-i-skolama-30466> [pristupljeno: 24.03.2024.]
38. OPIĆ, S. (2011.) *Testiranje normalnosti distribucije u istraživanjima odgoja i obrazovanja.* [on line] Školski vjesnik, 60(2.), str. 181-197. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/82182> [pristupljeno: 12.06.2024.]
39. PAVLOVIĆ, N., STANOJEVIĆ, M. (2020.) *Znanstvena istraživanja jezika i prevođenja.* [on line] Dostupno na: <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/book/102> [pristupljeno: 11.06.2024.]
40. PETROVIĆ-SOČO, B. (2009.) *Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja.* [on line] Pedagogijska istraživanja, 6(1-2), str. 123-136. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/118104> [pristupljeno: 10.04.2024.]
41. PETROVIĆ-SOČO, B. (2013.) *Razvoj modela kurikuluma ranoga odgoja i obrazovanja.* [on line] Dijete, vrtić, obitelj, 19(71), str. 10-13. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/145400> [pristupljeno: 10.04.2024.]
42. PRIJEDLOG KONCEPCIJE RAZVOJA PREDŠKOLSKOG ODGOJA (1991.) [on line] Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture, br. 7/8. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Dokumenti-ZakonskiPodzakonski-Akti/Predskolski/Programsko%20usmjerenje%20odgoja%20i%20obrazovanja>

[%20pred%C5%A1kolske%20djece%20-%20Glasnik%20Ministarstva%20kulture%20i%20prosvjete%20RH%207-8-1991.pdf](#) [pristupljeno: 28.03.2024.]

43. RAJOVIĆ, R. (2017.) *Kako igrom uspješno razvijati djetetov IQ, NTC sustav učenja*. Split. Harfa
44. RAVANIS, K. (2022.) *Research trends and development perspectives in early childhood science education: an overview*. [on line] Education Sciences, str. 12(7). Dostupno na: <https://www.mdpi.com/2227-7102/12/7/456> [pristupljeno: 11.06.2024.]
45. RUPČIĆ KELAM, D. (2015.) *Humanističko obrazovanje kao posljednja svrha ljudskog opstanka*. [on line] Dostupno na: <https://www.ffos.unios.hr/download/darija-rupcic-kelam-humanisticko-obrazovanje-kao-posljednja-svrha-ljudskog-opstanka.pdf> [pristupljeno: 29.03.2024.]
46. SEME STOJNOVIĆ, I. (2010.) *Upravlja li promjene nama ili mi njima?* [on line] Dijete, vrtić, obitelj, 16(59), str. 8-12. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/128430> [pristupljeno: 24.03.2024.]
47. SINDIK, J. (2008.) *Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću*. [on line] Metodički obzori, 3(2008)1(5), str. 143-154. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/25807> [pristupljeno: 20.05.2024.]
48. SLUŽBENE INTERNETSKE STRANICE EUROPSKE UNIJE (2024.) [on line] Dostupno na: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_hr [pristupljeno: 27.03.2024.]
49. SLJEPČEVIĆ SAFTIĆ, V. (2018.) *Kako slijediti zdravi ritam sna kod djece i adolescenata*. [on line] Dostupno na: <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/teme/kako-slijediti-zdravi-ritam-sna-kod-djece-i-adolescenata/> [pristupljeno: 11.03.2024.]
50. SROK, N., i SKOČIĆ MIHIĆ, S. (2012.) *Odgajatelji i stručni suradnici u savjetodavnoj ulozi*. [on line] Dijete, vrtić, obitelj, 18(70), str. 19-21. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/123767> [pristupljeno: 24.03.2024.]
51. STARC, B., OBRADOVIĆ, M., PLEŠA, A., PROFACA, B., LETICA, M. (2004.) *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta*. Zagreb. Golden marketing.

52. TATKOVIĆ, N., DIKOVIĆ, M., ŠTIFANIĆ, M. (2015.) *Odgoj i obrazovanje za razvoj danas i sutra Ekološke i društvene paradigme*. Pula. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
53. THACKER, J. (2001.) *Osobno, društveno i moralno obrazovanje*. U Ch. Desforges (ur.), *Uspješno poučavanje i učenje* (str. 249 – 267). Educa.
54. TURIĆ, D. (2020.) *Samoučinkovitost odgojitelja i pedagoške kompetencije ravnatelja predškolskih ustanova*. [on line] Hum, 15(23.), str. 170-187. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/247716> [pristupljeno: 23.05.2024.]
55. VALJAN VUKIĆ, V. (2012.) *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi*. [on line] Magistra ladertina. 7. 10.15291/magistra.824. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/99897> [pristupljeno: 10.03.2024.]
56. VAN LIEMPD, I. (2005.) *Korištenje prostora: teorija i praksa*. [on line] Children in Europe. U: *Dijete, vrtić, obitelj* 44. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/262094> [pristupljeno: 11.03.2024.]
57. VIDULIN, S. (2016.) *Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja*. [on line] Život i škola, 62 (1), 221-234. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr:8443/841250/> [pristupljeno: 20.05.2024.]
58. VUJČIĆ, L. (2011.) *Istraživanje kulture odgojno-obrazovne ustanove*. Zagreb. Mali profesor.
59. VUJČIĆ, V. (2013.) *Opća pedagogija*. Zagreb. Hrvatski pedagoško-književni zbor.
60. VUJČIĆ, L. (2010.) *Kultura organizacije*. [on line] Međunarodna naučna konferencija. Dostupno na: http://www.meste.org/konf/Arhiva/Man_2010/pdf/1_MenadzmentProces/Vujcic.pdf. [pristupljeno: 20.05.2024.]
61. VUJČIĆ, L., PETRIĆ, K., i PETRIĆ, V. (2020.) *Utjecaj prostornog okruženja u predškolskim ustanovama na razinu tjelesne aktivnosti djece rane dobi*. [on line] Hrvatski športsko medicinski vjesnik, 35(1-2), str. 26-34. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/250196> [pristupljeno: 20.05.2024.]
62. ZELENKA, R. (2000.) *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. IV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Rijeka: Ekonomski fakultet

Sažetak

Diplomski rad *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova* istražuje na koje načine različiti faktori okoline utječu na odgojno-obrazovni proces i razvoj djece. Analizirajući odgovore 129 ispitanika koji su dobrovoljno sudjelovali u istraživanju *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova Istarske županije*, rad pruža uvid u izazove s kojima se suočavaju predškolske ustanove, kao što su nedostatak financijskih sredstava i potreba za profesionalnim usavršavanjem odgojnog kadra. Istraživanje se temelji na analizi odgovora odgajatelja i ravnatelja te testiranju dviju hipoteza koje su se bavile percepcijom sigurnosti i kvalitete okoline te motivacijom odgajatelja.

U analizi dobivenih rezultata naglašava se i važnost prirodnog okoliša, sigurnosti, inspirativnih materijala i funkcionalnosti prostora kao značajnih čimbenika u stvaranju kvalitetne okoline.

Prva hipoteza je potvrdila postojanje statistički značajne pozitivne povezanosti između razine opremljenosti okoline i percepcije odgajateljica o sigurnosti i kvaliteti, ukazujući na to da poboljšanje opremljenosti dovodi do bolje percepcije sigurnosti i kvalitete. Druga hipoteza je otkrila još jaču povezanost između percepcije kvalitete okoline i motivacije odgajateljica, sugerirajući da kvalitetniji uvjeti rada mogu značajno utjecati na motivaciju odgajatelja.

Rezultati istraživanja naglašavaju važnost multidisciplinarnog pristupa u unapređenju predškolskih ustanova, koji bi kombinirao znanja iz različitih područja kako bi se stvorila optimalna okolina za razvoj djece. Rad također ističe potrebu za kontinuiranim profesionalnim razvojem odgajatelja i strategija koje će osigurati optimalne uvjete za rast svakog djeteta.

KLJUČNE RIJEČI: predškolske ustanove, kvaliteta okoline, motivacija odgajatelja, razvoj djece, multidisciplinarni pristup, profesionalni razvoj.

Summary

The master's thesis *Evaluation of the environmental quality of preschool institutions* explores how various environmental factors affect the educational process and the development of children. By analyzing the responses of 129 participants who voluntarily took part in the research *Evaluation of the environmental quality of preschool institutions of Istria county*, the paper provides insight into the challenges faced by preschool institutions, such as lack of financial resources and the need for professional development of educational staff. The research is based on the analysis of responses from educators and principals and testing two hypotheses that dealt with the perception of safety and quality of the environment and the motivation of educators.

The analysis of the obtained results also emphasizes the importance of natural environment, safety, inspiring materials, and functionality of space as significant factors in creating a quality environment.

The first hypothesis confirmed the existence of a statistically significant positive correlation between the level of environmental equipment and educators' perception of safety and quality, indicating that improving equipment leads to better perception of safety and quality. The second hypothesis revealed an even stronger correlation between the perception of environmental quality and educators' motivation, suggesting that better working conditions can significantly influence educators' motivation.

The research results highlight the importance of a multidisciplinary approach in improving preschool institutions, which would combine knowledge from different areas to create an optimal environment for child development. The paper also emphasizes the need for continuous professional development of educators and strategies that will ensure optimal conditions for every child's growth.

KEYWORDS: preschool institutions, environmental quality, educators' motivation, child development, multidisciplinary approach, professional development.

PRILOZI

POPIS TABLICA

Tablica 1. Opis ukupnog uzorka	44
Tablica 2. Deskriptivni opis poduzorka ravnateljica i predškolske ustanove u kojoj rade	46
Tablica 3. Frekvencije i postoci varijabli s mogućnosti višestrukog odgovora na poduzorku ravnateljica	48
Tablica 4. Deskriptivni opis čestica na poduzorku ravnateljica	49
Tablica 5. Frekvencije i postoci nominalnih varijabli na poduzorku odgajatelja	52
Tablica 6. Deskriptivni opis ordinalnih varijabli na poduzorku odgajatelja	54
Tablica 7. Frekvencije i postoci varijable s mogućnosti višestrukog odgovora na poduzorku odgajatelja	57
Tablica 8. Deskriptivni opis konstrukata i test normalnosti distribucije	61
Tablica 9. Korelacije temeljnih konstrukata	62

POPIS GRAFIKONA

Graf 1. Stručna sprema odgajatelja	43
Graf 2. Stručna sprema ravnateljica	45
Graf 3. Ukupne godine radnog iskustva ravnateljica.....	47
Graf 4. Stručna sprema odgajatelja	50
Graf 5. Ukupne godine radnog iskustva odgajatelja	51

POPIS SLIKA

Slika 1. Razvoj ljudskog mozga	30
--------------------------------------	----

ANKETNI UPITNIK ZA ODGAJATELJE

Poštovani odgajatelji,

Ovaj anketni upitnik pred Vama dio je istraživanja koje provodim u svrhu pisanja diplomskog rada na temu *Evaluacija kvalitete okoline predškolskih ustanova* iz kolegija Metodologija kvalitativnih i kvantitativnih pedagoških istraživanja, pod mentorstvom doc.dr.sc. Irene Kiss. Vaše mišljenje je od iznimne važnosti stoga Vas molim da iskreno odgovorite na postavljena pitanja.

Trajanje ankete nije duže od 5 minuta. Važno je napomenuti da je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno te da će rezultati biti korišteni za potrebe pisanja diplomskog rada.

Hvala Vam na sudjelovanju i dragocjenom doprinosu

S poštovanjem,

Sanda Vidaković

* Označava obavezno pitanje

1. Dob *

Označite samo jedan oval.

do 35 godina

36 do 45 godina

46 do 55 godina

56 do 65 godina

2. Spol*

Označite samo jedan oval.

- M
- Ž
- Ostalo

3. Stručna sprema*

Označite samo jedan oval.

- VŠS
- VSS

4. Ukupne godine radnog iskustva*

Označite samo jedan oval.

- do 5 godina
- 5 do 10 godina
- 11 do 20 godina
- 21 do 30 godina
- 31 do 42 godine
- više od 42 godine

5. Veličina mjesta sjedišta predškolske ustanove u kojoj ste zaposleni?*

Označite samo jedan oval.

- od 12000 do 55000 stanovnika (Pula, Poreč, Labin, Rovinj, Umag)
- od 4000 do 9000 stanovnika (Buje, Vodnjan, Pazin, Medulin, Ližnjan, Buzet)
- od 2000 do 3900 stanovnika (Žminj, Fažana, Novigrad, Barban, Svetvinčenat, Višnjan)
- od 400 do 1600 stanovnika (Pićan i Brtonigla)

6. Kako biste ocijenili raznolikost didaktičkih materijala dostupnih u Vašem radnom okruženju?*

Označite samo jedan oval.

- Visoka raznolikost - Vaše radno okruženje ima veliku raznolikost didaktičkih materijala, što Vam omogućuje da prilagođavate svoju odgojno-obrazovnu praksu prema različitim potrebama i interesima djece.
- Srednja raznolikost - Vaše radno okruženje ima nešto manju raznolikost didaktičkih materijala, što može ograničiti prilagodbu Vaše odgojno-obrazovne prakse prema različitim potrebama i interesima djece.
- Niska raznolikost - Vaše radno okruženje ima ograničen i mali broj didaktičkih materijala, što otežava prilagodbu Vaše odgojno-obrazovne prakse prema različitim potrebama i interesima djece.

7. Jesu li prostorije opremljene didaktičkim materijalima koji kod Vas potiču kreativnost, kao i kreativno izražavanje kod djece?*

Označite samo jedan oval.

- Da
- Ne
- Ne znam
- Ne želim odgovoriti

8. Jesu li prostori koji su namijenjeni i za odgajatelje i djecu opremljeni tehničkom opremom koja podržava suvremene metode rada sa djecom u Vašoj predškolskoj ustanovi, kao što su: interaktivne ploče, tableti, računala (laptopi), projektori, digitalne kamere, audiološka oprema i sl.?*

Označite samo jedan oval.

- Da
- Ne
- Ne znam
- Ne želim odgovoriti

9. Koliko je prostora posvećeno za aktivnosti na otvorenom i za aktivnosti s prirodnim elementima u Vašem radnom okruženju? Kada se govori o prirodnim elementima misli se na različite biljke, cvijeće, drveće, gmlje, vodu, neoblikovani prirodni materijal (pijesak, zemlja, kamenje i sl.).*

- Označite samo jedan oval.
- Malo prostora
- Osrednje prostora

Iznimno puno prostora

10. Kako biste ocijenili sigurnost i funkcionalnost prostora za igru i boravak djece u Vašem radnom okruženju?*

Označite samo jedan oval.

1 - iznimno loše

2

3

4

5 - iznimno dobro

11. Možete li reći da se u Vašem radnom okruženju posvetila pozornost na osiguravanje fizičke sigurnosti djece, npr. sigurne i uzrastu primjerene igračke, zaštitne ograde, sigurni podovi, primjeren namještaj i sl.?*

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

Ne znam

Ne želim odgovoriti

12. Uključuje li Vaš radni prostor sustave zaštite od požara poput detektora dima, protupožarnih aparata i jasnih evakuacijskih planova?*

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

Ne znam

Ne želim odgovoriti

13. Osigurava li se, prema Vašem mišljenju, u Vašem radnom okruženju primjerena higijena prostora koji je isključivo namijenjen odgajateljima?*

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

Ne znam

Ne želim odgovoriti

14. Osigurava li se, prema Vašem mišljenju, u Vašem radnom okruženju primjerena higijena prostora koji je namijenjen i za odgajatelje i za djecu?*

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

Ne znam

Ne želim odgovoriti

15. Može li se, prema Vašem mišljenju, Vaš radni prostor lako prilagođavati i koristiti za različite aktivnosti i potrebe djece?*

Označite samo jedan oval.

Može

Ne može

Ne mogu procijeniti

Ne želim odgovoriti

16. Kako biste ocijenili, prisustvo i učinkovitost sigurnosnih mjera u Vašoj predškolskoj ustanovi, poput automatskog sustava zatvaranja glavnih vrata vrtića, zaštitnih ograda i zaštitnih mreža?*

Označite samo jedan oval.

iznimno loša razina sigurnosnih mjera

1

2

3

4

5

iznimno dobra razina sigurnosnih mjera

17. Ako bi elementi kvalitetne okoline bili: udobnost prostora, sigurnost, funkcionalnost, stimulativnost i opremljenost materijalima, kako razina kvalitete Vaše radne okoline utječe na Vašu motivaciju za rad sa djecom?*

Označite samo jedan oval.

iznimno loša motivacija za rad

1

2

3

4

5

iznimna motivacija za rad

18. Što biste od navedenog izabrali kao nedostatke u okolini Vašeg radnog okruženja (izaberite najviše 3 odgovora)*

Odaberite sve točne odgovore.

- Nedostatak adekvatne udobnosti u radnom prostoru
- Nedovoljna sigurnost objekta ili okoline
- Nepraktičnost prostora koji otežava obavljanje poslova
- Nedostatak stimulativnih elemenata koji potiču kreativnost kod djece i odgajatelja
- Nedovoljna opremljenost za individualizirano i prilagođeno učenje
- Ograničena funkcionalnost prostora koja može ometati rad i aktivnosti s djecom

19. Kako biste ocijenili razinu podrške i podizanja kvalitete okoline od strane stručnih suradnika i ravnatelja u Vašoj predškolskoj ustanovi?*

Označite samo jedan oval.

Potpuni nedostatak podrške

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Iznimna posvećenost i podrška

20. Kako biste ocijenili, prema Vašem mišljenju, kvalitetu okoline Vašeg radnog okruženja?*

Označite samo jedan oval.

Iznimno loša kvaliteta okoline u kojoj radim

1

2

3

4

5

Iznimna kvaliteta okoline u kojoj radim

21. Prema Vašem mišljenju, koliko za Vas važna kvaliteta okoline za Vašu motivaciju i angažman u neposrednom radu s djecom?*

Označite samo jedan oval.

Nebitna mi je kvaliteta okoline

1

2

3

4

5

iznimno mi je bitna kvaliteta okoline

ANKETNI UPITNIK ZA RAVNATELJICE

Poštovane ravnateljice,

prije svega želim Vam se zahvaliti što ste izdvojili svoje dragocjeno vrijeme. Ovaj anketni upitnik dio je istraživanja koje provodim u svrhu pisanja diplomskog rada na temu *Evaluacija okoline predškolskih ustanova*, iz kolegija Metodologija kvalitativnih i kvantitativnih pedagoških istraživanja, pod mentorstvom doc.dr.sc. Irene Kiss. Vaše mišljenje je od iznimne važnosti stoga Vas molim da iskreno odgovorite na postavljena pitanja.

Trajanje ankete nije dulje od 5 minuta.

Važno je napomenuti da je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno te da će rezultati biti korišteni za potrebe pisanja diplomskog rada.

Hvala Vam na sudjelovanju i dragocjenom doprinosu

Srdačno,

Sanda Vidaković

* Označava obavezno pitanje

1. Dob *

Označite samo jedan oval.

- do 35 godina
- od 36 do 45 godina
- od 46 do 55 godina
- od 56 do 65 godina

2. Spol*

Označite samo jedan oval.

- M
- Ž
- Ostalo

3. Stručna sprema*

Označite samo jedan oval.

- VŠS
- VSS

4. Zanimanje:*

---

5. Ukupne godine radnog staža*

Označite samo jedan oval.

- do 5 godina
- od 5 do 10 godina
- od 11 do 20 godina
- od 21 do 30 godina
- od 31 do 42 godine

6. Koliko godina obnašate funkciju ravnatelja Vaše predškolske ustanove?*

Označite samo jedan oval.

- Manje od 5 godina
- od 5 do 10 godina
- od 11 do 15 godina
- od 16 godina pa na više

7. Veličina mjesta sjedišta predškolske ustanove?*

Označite samo jedan oval.

- od 12000 do 55000 stanovnika (Pula, Poreč, Labin, Rovinj, Umag)
- od 4000 do 9000 stanovnika (Buje, Vodnjan, Pazin, Medulin, Ližnjan, Buzet)
- od 2000 do 3900 stanovnika (Žminj, Fažana, Novigrad, Barban, Svetvinčenat, Višnjan)
- od 400 do 1600 stanovnika (Pićan i Brtonigla)

8. Broj upisane djece u Vašoj predškolskoj ustanovi:*

Označite samo jedan oval.

- Manje od 50
- od 51 do 120
- od 121 do 300
- od 301 do 400
- od 401 do 500

preko 500 upisane djece

9. Koji je ukupan broj zaposlenih u Vašoj predškolskoj ustanovi?*

Označite samo jedan oval.

Manji od 20

od 21 do 50

od 51 do 100

od 101 do 150

10. Koji je ukupan broj zaposlenih odgajatelja u Vašoj predškolskoj ustanovi?*

Označite samo jedan oval.

Manji od 20

od 21 do 40

od 41 do 60

Više od 60

11. Koji je broj objekata u Vašoj predškolskoj ustanovi, uključujući i centralni vrtić?*

Označite samo jedan oval.

2 i manje

3 do 5 objekata

6 do 10 objekata

više od 10 objekata

12. Koji je broj vrtićkih skupina na nivou Vaše predškolske ustanove?*

Označite samo jedan oval.

- 2 i manje
- 3 do 5 skupina
- 6 do 10 skupina
- 11 do 15 skupina
- Više od 15 vrtićkih skupina

13. Koji je broj jasličkih skupina u Vašoj predškolskoj ustanovi?*

Označite samo jedan oval.

- 2 i manje
- 3 do 5 skupina
- 6 do 10 skupina
- 11 do 15 jasličkih skupina

14. Koje su glavne karakteristike okoline u Vašoj predškolskoj ustanovi koje smatrate ključnim za optimalan razvoj djece? (označite najviše 3 odgovora)*

Odaberite sve točne odgovore.

- Prisutnost prirodnog okoliša - otvoreni prostori i pristup prirodi za poticanje istraživanja
- Sigurnost i zaštita - sigurnosne mjere za osiguranje sigurnog okruženja za djecu
- Inspirativni materijali - raznovrsni didaktički materijali za poticanje kreativnosti

- Funkcionalnost prostora - dobro organizirani prostori prilagođeni različitim aktivnostima
- Suradnja s roditeljima - aktivna suradnja s roditeljima radi podrške i integracije obiteljskih vrijednosti
- Edukacija odgojnog kadra - kontinuirana edukacija i stručno usavršavanje odgajatelja za unapređenje pedagoških praksi
- Podrška i mentorstvo - pružanje podrške i mentorstva odgajateljima za razvoj njihovih vještina i kompetencija

15. Koji su najveći izazovi s kojima se suočavate u održavanju visoke kvalitete okoline i pedagoških praksi u Vašoj predškolskoj ustanovi? (označite najviše 3 odgovora)*

Odaberite sve točne odgovore.

- Nedostatak adekvatnih financijskih sredstava za unapređenje okoline i nabavku potrebne opreme
- Povećana potreba za kontinuiranim stručnim usavršavanjem odgojnog kadra radi prilagodbe novim pedagoškim praksama
- Izazovi u održavanju sigurne i poticajne okoline uzimajući u obzir epidemiološke mjere i zdravstvene standarde
- Problemi u osiguravanju suradnje s roditeljima i zajednicom radi podrške kvaliteti okoline i pedagoškim praksama
- Izazovi u prilagodbi pedagoških praksi različitim potrebama djece i individualnim karakteristikama svakog djeteta

16. Ako bismo istaknuli da pedagoška praksa jedne predškolske ustanove obuhvaća organizaciju i provedbu odgojno-obrazovnih aktivnosti, usmjeravanje djece u njihovom razvoju te stvaranje poticajnog okruženja za učenje i igru. Kako biste ocijenili pedagoške prakse koje se primjenjuju u Vašoj predškolskoj ustanovi?*

Označite samo jedan oval.

- Nezadovoljavajuće
- Zadovoljavajuće
- Iznimno zadovoljavajuće

17. Smatrate li da cjelokupna pedagoška praksa Vaše predškolske ustanove doprinosi kvaliteti okoline za odgajatelje i ostali stručni kadar?*

Označite samo jedan oval.

- Da
- Ne
- Ne znam
- Ne želim odgovoriti

18. Bi li kurikulum Vaše predškolske ustanove opisali kao "otvoren kurikulum", tj. omogućava li Vaš kurikulum prilagodbu specifičnom kontekstu i kulturi ustanove, potičući zajedničko stvaranje i modificiranje programa od strane odgajatelja i djece?*

Označite samo jedan oval.

- Da
- Ne
- Ne znam
- Ne želim odgovoriti

19. Smatrate li da kurikulum Vaše ustanove može doprinijeti kvaliteti okoline i pedagoškim praksama u Vašoj ustanovi?*

Označite samo jedan oval.

- Da
- Ne
- Ne znam
- Ne želim odgovoriti

20. Smatrate li da je kvaliteta okoline radnog okruženja odgajatelja važna za motivaciju i angažman odgajatelja u neposrednom radu s djecom?*

Označite samo jedan oval.

- Da
- Ne
- Ne znam
- Ne želim odgovoriti

